ЧЫЛА ЭЛЛАСЕ ПРОЛЕТАРИЙ-ВЛАК, УШНЫЗА!

МАРИЙ КОММУНА

1918 ий 1 октябрь годсек лектеш

КПСС Марий обкомын, МАССР Верховный Советын да Министр-влак Советын органышт

№ 10 (18392) | 1990 ий 12 январь, кугарня | Акше 3 ыр

Йошкар-Ола

Вашлиймаш эртен

Тенгече КПСС обкомын Политпросвещений пӧртешыже верланыше избиратель-влакын республиканский клубыштышт СССР калык депутат-влак дене вашлиймаш лийын.

Избиратель-влак дене вашлиймашке СССР калык депутат-влак С. П. Головин, Н. А. Самсонов, П. Е. Емельянов, Ю. М. Чемоданов, Е. А. Загайнов, З. А. Веденькина, В. Г. Александрин, Р. А. Петрова толыныт. Нуно СССР Калык депутат-влакын кокымшо съездышт кузе эртыме нерген каласкаленыт, шуко йодышлан вашештеныт.

Пытартышлан избиратель-влак сайлымашлан ямдылалтме дене кылдалтше шуко йодышым рашемденыт. **Б. АЛЕКСЕЕВ.**

Порылык кумыл

Йошкар-Оласе курчак театрын икшыве-влак куанен коштыт. Теле каникул жапыште поснак шукын лийыныт. У ий кож воктене юарлен жапым эртареныт.

А таче тыште порылык кумылым ончыктымо пайрем лиеш. Тудо Люльпан да Куяр йоча пӧртлаште илыше ӱдыр-рвезе-влаклан эртаралтеш. Нуным Йӱштӧ кугыза ден Лум ӱдыр У ий дене шокшын саламлат.

Тутло чес дене сийлымек, артист-влак «Морозко» спектаклым ончыктат.
Ал. АНДРЕЕВ.

Волжск

Заводлан—коло ий

Тынар ий ончыч электромеханический завод почылтын ыле. Кызыт тудо олаште ик кугу предприятийлан шотлалтеш.

Тиде жапыште тудо утларак кугемын, у техника да сигчыл технологий дене пойдаралтын. Умаште энергетический корпусым пашаш колтымо. Тыге куатше пальнак ешаралтын.

Вийым погымо семын, продукцийымат шукырак колташ тӱҥалын. Ынде утларакше калык кучылтмо сатум луктыш шонат. Тений тыгай сату чумыр продукцийлан налмаште нылле куд процентым айла. А шушаш вичияш мучашыште предприятий тӱрыснек калык кучылтмо сатум лукташ келыштаралтеш. Сандене кызыт кокымшо корпус чоҥалтеш.

Производство вияҥме дене пырля пашаен-влакын илыш-йӱла условийыштат саем толеш. Умаште гына кок пӧртым чоҥымо, пӱй эмлыме кабинетым почмо. Канаш Кичиерыште «Ромашка» база уло. Ончыкыжо поликлиника ден больницым чоҥаш палемдыме.
Г. КАЛИНКИН.

КУМДАН КАҤАШЫМЕ

ТЕНГЕЧЕ Волжск олаште, калык депутат-влак горсовет исполкомын кугу залыштыже, районысо да оласе партийно-озанлык да идеологический актив КПСС ЦК членыш кандидат, партий Марий обкомын первый секретарьже Г. А. Посибеев дене вашлийын. Погынышо-влак КПСС ЦК-н 1989 ий декабрьыште эртыше внеочередной Пленумжын материалже да СССР калык депутат-влакын кокымшо съездыштын итогшо нерген утларак пален налаш толыныт ыле. Г. А. Посибеев коммунист да беспартийный активист-влаклан Пленумышто Литвасе Компартийын XX съездшын пунчалже дене кылдалтше йодыш-влакым каҥашыме, тусо положенийлан могай политический акым пуымо, КПСС ЦК-н Генеральный секретарьже М. С. Горбачевын да тудын вуйлатыме группын Литвашке кайымышт нерген кумдан каласкален, ятыр йодышлан вашештен.

КПСС Марий обкомын первый секретарьже Г. А. Посибеев тенгечак Волжский районысо да оласе административный орган пашаен-влак дене вашлийын.

* * *

КПСС обкомын Политпросвещений пӧртыштыжӧ тунемше-влакын теле каникулышт жапыште калык образований системыште политический тунеммашын пропагандистше-влак дене семинарым эртарыме. Тушто элым да республикым социально-экономически вияҥдыме, пропагандист ден слушатель-влак коклаш кыл, занятийым эртарыме у йӧн нерген мутланымаш лийын. Семинарын пытартыш кечыштыже «йыргешке ӱстел» йыр мутланымаш наций-влак коклаштe отношенийым рашемдымаште виктаралтын.

Семинарын участникше-влак СССР калык депутат, СССР калык туныктышо, Оршанка педучилищыште марий йылмым туныктышо П. Е. Емельянов дене вашлийыныт.

Семинарын пашаштыже КПСС обкомын идеологический отделжым вуйлатыше Е. А. Хлебников лийын да ойлен.

КӰКШЫН АКЛЫМЕ

Ял озанлыкыште заслугылан да пашаште сеҥымашке шумылан Курык марий районысо агропромышленный объединенийын тӱҥ ветеринарный врачше Александр Иванович **Карпунинлан** РСФСР Верховный Совет Президиумын 1990 ий 10 январьыште лукмо Указше почеш «РСФСР-ын заслуженный ветеринарный врачше» почетный лӱмым пуымо.

РСФСР калык депутатым сайлыме шотышто 837-ше №-ан Советский территориальный избирательный округысо окружной избирательный комиссий РСФСР калык депутатыш кандидатлан регистрироватлен:

Георгий Иванович **МИЧЕЕВЫМ.** Тудо 1956 ийыште шочын, Советский районысо «Михайловский» совхозын тӱҥ бухгалтержылан ышта, беспартийный, Михайловка ялыште ила;

Галина Николаевна **ОРЗАЕ**...

Екатерина Александровна **МАШАНОВАМ.** Тудо 1939 ийыште шочын, Йошкар-Оласе кондитерский фабрикын директоржылан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила;

Сергей Федорович **ОРЕХОВЫМ.** Тудо 1934 ийыште шочын, Козьмодемьянск оласе «Копир» заводышто числовой программный управлениян станок-влак шотышто операторлан ышта, КПСС член, Козьмодемьянск олаште ила;

...КПСС член, Йошкар-Олаште ила;

Лидия Васильевна **ИРШЕНКОВАМ.** Тудо 1940 ийыште шочын, «Промышленный сату» объединенийын директоржылан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила;

Ирик Барневич **МУСТАФИНЫМ.** Тудо 1937 ийыште шочын, Марий агропромышленный комбинатын генеральный директоржын первый заместительжылан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила.

6-шо №-ан Пролетарский избирательный округышто

Геннадий Семенович **ВАСЮКО**...

...ВЛКСМ Марий обком пелен социологический лабораторийын научный пашаенжылан ышта, беспартийный, Йошкар-Олаште ила;

Владимир Поликарпович **МАРШАНОВЫМ.** Тудо 1951 ийыште шочын, СССР-ын 50-ше идалыкше лӱмеш «Контакт» заводын станок наладчикшылан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила.

20-шо №-ан Ремзаводский избирательный округышто

Владимир Петрович **КРЫЛОВЫМ.** Тудо 1951 ийыште шочын, ремонтный заводышто электрик...

— ЛУДШО —

увертара, шылтала, темла

ПАША ДЕЧ ПОСНА

ЗВЕНИГОВО районысо Ӱшӱттӱр ял Ӱшӱт ден Элнет эҥер-влак ушнымаште шинча. Кеҥежым тыште моточ сӧрал: йырваш чодыра, воктенак вӱд, яндар юж. Теле пӱртӱсат шинчам куандара. Тыгай верыште йывыртен гына илыман. Но кеч-кӧ дене вашлийын мутлане, йӧлталтше кумылым от шиж, пуйто тысе калык шкенжым кугу тӱня деч посна лукмылан шотла. Амалже тидлан могай?

Кресаньыклан паша кӱлеш. А тыште тудо мом ыштен кертеш? Тӱкан шолдыра вольыкым ашныме фермыште индеш еҥ тырша. Нуно подряд бригадыш ушненыт да кызыт 214 ӱшкыжым ончат. Кодшо ийын кажне вуйым кокла шот дене 470 килограмм марте ӧрдыктарен ужаленыт. Чын, суткаш привес 670 грамм веле лийын. Но механизацийын могай улмыжым шотыш налаш гын, тидыжланат таум ойлаш кӱлеш, очыни. Шуко пашаже кид вий дене шукталтеш. Животновод-влак кызытат вольыкым вӱташте ончымо жапыште, неле сомыл деч вуйым огыт шупш.

Пӱтынь яллан производственный манме объект тиде фермак веле. С. С. Иванован вуйлатыме бригадылан паша сита гын, молыжлан кушко кайыман? «Кожласолинский» совхозын рӱдӧ илемже марте лишыл огыл. Красногорский поселкыш кат индеш менге. Самырык-влак тушко кайт да мӧнтеш огыт пӧртыл. Тыге ял катыкемеш. Урем мучко эртыме годым йӱкшышӧ конган ятыр пӧртым ужаш лиеш. Пытартыш коло ий жапыште 102 сурт гыч 69 гына кодын.

Адакше айдеме лач паша дене гына огеш иле. А тыште, «Кожласолинский» совхозын эн мӱндыр ялыштыже, эсогыл свежа киндым огыт уж. Тудым налаш кевыт уке. Кече еда мӱндыркӧ пашам ышташ коштшо-влак жапым огыт му, шонгыеҥ-шамычлан ӱнар ок сите. «Автолавка кунам толын, огына шарне,— манeыт вольык ончышо-влак.— Апрель деч вара врачымат ужын огынал».

В. Т. Владимиров семын ик верыштак кумло ий дене ыштыше-влакын ойыштлан ӱшанаш огыл гын, кӧн умылтарымыжым колышташ вара? Ала районым вуйлатыше-влак вашмутым пуат?

В. САШИН.

Арулыкым монденна

ОЛА уремлам ончалатат, шижалтеш: нуным кӱчык жапыште эрыктен шындаш техника огеш сите. Дворник-влакын кидыштышт неле лом да кольмо деч молым огына уж. Но ЖКО, ДЭУ да спецавтоозанлык нунылан вниманийым кӱлеш наре огыт ойыро. Ме тидыжым теве кушеч ужына: кугу поран ола уремлаште шуко лумым шында. Шуко верым дворник-влаклан эрыкташ логалеш. Тиде пашалан трактор-бульдозерым полшаш пуат. Но тракторист-влак шукыж годым урем покшелысе корнышто веле лумым шӱкат. Тротуарым эрыктымыштым шагал годым ужат.

Дворникын пашажым кӱлдымылан-йӧрдымыл а и ида шотло. Тиде паша неле, еҥ шинчалан койдымо, пашадар изи.

Дворник ден техничка-влакын пашашт тунам куштылго лиеш, кунам мемная кокла гыч кажныже илыме верлаште порядкым эскерен шогаш тӱҥалеш, подъездлашке, коридорлашке куштырам огеш кышке.

П. МАШАЕВ,
пенсионер.
Йошкар-Ола.

СЕРЫШЛА ГЫЧ ОЙСАВЫРТЫШ

ЛӰМЛӧ еҥ-влак марий коклаште ончычат лийыныт, кызытат улыт. Нуным мондымо ок кӱл. Йошкар-Оласе уремлан ала нунын лӱмыштым пуаш ыле? Мутлан, Антонов Ивук урем, Чалай Васлий урем.

Мыйын вес оемже тыгай: поэт Антонов Ивук йоча-влаклан шуко возен. Тыгай произведенийжым чумырен, ала книгам луктaш келшен толеш?

В. ДМИТРИЕВ.
Йошкар-Ола.

МЫЙ эрвел марий улам. Йошкар-Олаште лу ий илем. Тыш толмекем, ӧрам ыле: молан марий еҥ шкеж гаяк вес марий еҥ дене рушла кутыра? Молан деловой кагазым — йодмашым, телеграммым да молымат шке йылме дене огыт возо? Тидын годымак шарналтем ыле Челябинскыште, Пошкырт кундемыште илымем. Руш, татар, башкир икшыве-влак дене пырля нунын йылмыштым тунемынам, а нуным марла мутланаш туныктенам. Тидлан мемнам иктат шылтален огыл. А кызыт марла пелешташ ӧрыт. Кушеч тыгай койышыжо шочеш?

В. ХАЙБУЛЛИН.

«МАРИЙ КОММУНА» газет страницылаште уло тӱням, элым тургыжландарыше экологий йодышан статья-влакым ужмо шуэш. Вет марий кундемыштат тидын шотышто чылажак сай огыл.

В. ДМИТРИЕВ.
Тюмень.

МАРИЙ АССР ден Удмуртийысе артист-влак коклаште кылым ышташ кӱлеш. Вет тыштат-туштат марий ден одо-влак илат. Кажныштын шке кундемысе артист-влакын мастарлыкыштым ончымышт шуэш.

Р. ТОКМУРЗИН.
Удмурт АССР.

ПОЭТ Осмин Йыванын творчествыже мыйым эреак куандарен. Тудо чатка рифмым кычалеш. Тыгай мотор чиемым чапле содержаний дене пойдара. Теве тыгаяк «Тыланет» поэмыжат. Тудо тушто йӧратымашым мокта, айдемым поро кумылан лияш ӱжеш, ешыште келшен илымашым чапландара.

И. РЫБАКОВ.
Йошкар-Ола.

Вийым погымо семын, продукцийымат шукырак ...
таш тӱҥалын. Ынде утларакше калык кучылтмо сатум лукташ шонат. Тений тыгай сату чумыр продукцийлан налмаште нылле куд процентым айла. А шушаш вичияш мучаште предприятий тӱрыснек калык кучылтмо сатум лукташ кельыштаралтеш. Сандене кызыт кокымшо корпус чоҥалтеш.

Производство вияҥме дене пырля пашаеҥ-влакын илыш-йӱла условийыштат саем толеш. Умаште гына кок пӧртым чоҥымо, пӱй эмлыме кабинетым почмо. Канаш Кичнерыште «Ромашка» база уло. Ончыкыжо поликлиника ден больницым чоҥаш палемдыме.

Г. КАЛИНКИН.

А таче тыште порылык кумылым ончыктымо пайрем лиеш. Тудо Люльпан да Куяр йоча пӧртлаште илыше ӱдыр-рвезе-влаклан эрталтеш. Нуным Пӱшто кугыза ден Лум ӱдыр У ий дене шокшын саламлат.

Тутло чес дене сийлымек, артист-влак «Морозко» спектакльым ончыктат.

Ал. АНДРЕЕВ.

Ял озанлыкыште заслу... гылан да пашаште сеҥе... машке шумылан Курык марий районысо агропромышленный объединенийын тӱҥ ветеринарный врачше Александр Иванович Карпунин... лан РСФСР Верховный Совет Президиумын 1990 ий 10 январьысе лукмо Указше почеш «РСФСР-ын заслуженный ветеринарный врачше» почетный лӱмым пуымо.

... молан марий еҥ шкеж талк... вес марий еҥ дене рушла кутыра? Молан деловой кагазым — йодмашым, телеграммым да молымат шке ...

... статья-влакым ужмо шуэш. Вет марий кундемыштат тидын шотышто чылажак сай огыл.

В. ДМИТРИЕВ.

Тюмень.

... «Тыланет» поэмыжат. Тудо тушто йӧратымашым моктa, айдемый поро кумылан лияш ӱжеш, ешыште келшен илымашым чапландара.

И. РЫБАКОВ.

Йошкар-Ола.

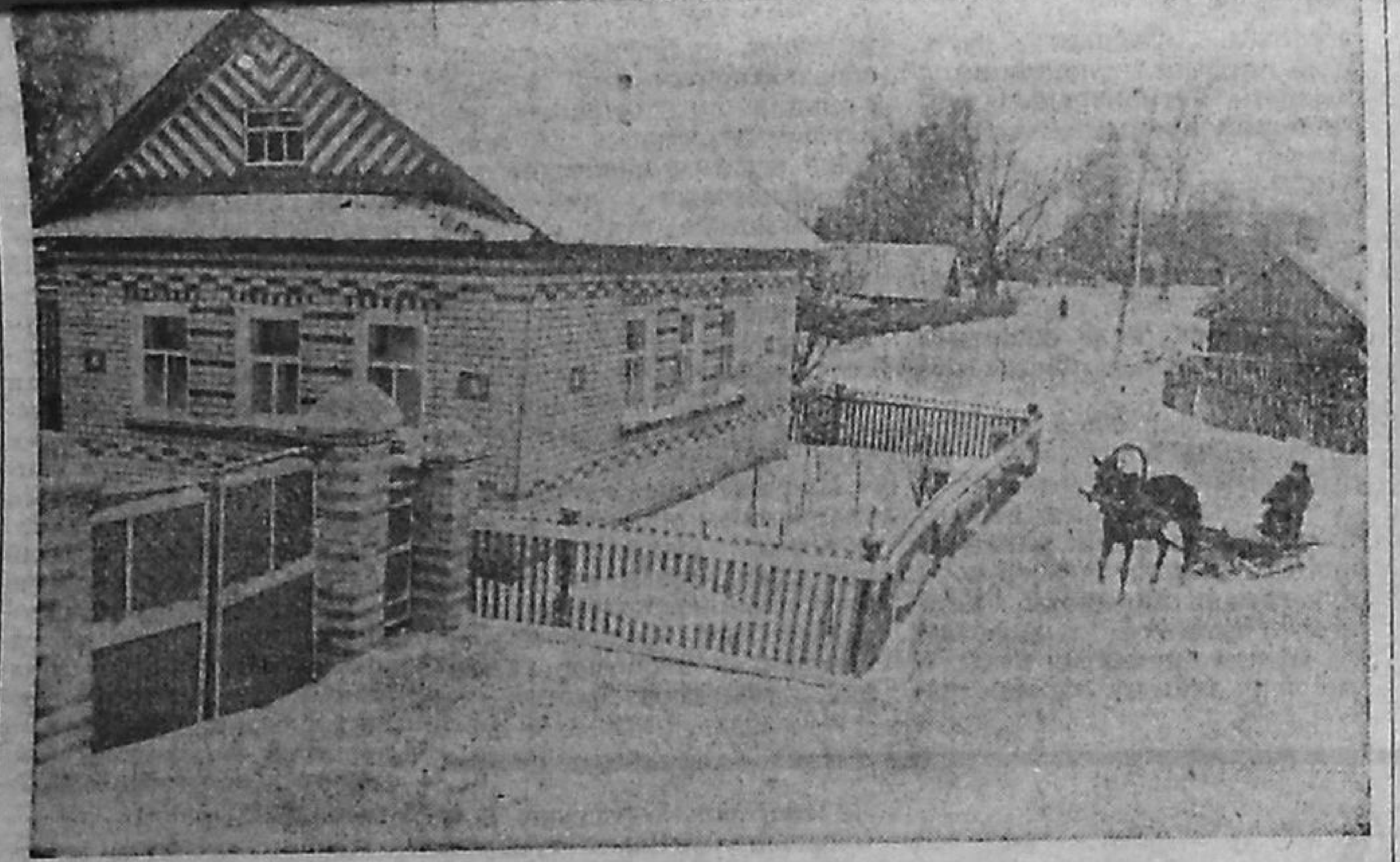

„Марий элым“ темлыме

Тений лекше икымше номеран «Советская культура» еженедельник уверым кондыш: 1990 ийлан СССР Государственный премий дене палемдаш темлыме коллектив-влак коклаш «Марий эл» куштышо государственный ансамбльын художественный руководительже да куштымашым шындыше М. П. Мурашкон, ансамбльын солистше-влак — С. М. Асмаевын, З. В. Берникован, В. В. Гусеван лӱмыштым пуртымо. Нуным КПСС Шернур райком да калык депутат-влак Шернур районный Совет, Килемар поссовет, Морко районысо Ленин лӱмеш колхоз темленыт.

Э. АНИСИМОВ.

Звенигово

Сылнылык пелен

Роно методист Л. Е. Медведкова ден Кужмара кыдалаш школысо внеклассный пашан организаторжо Н. М. Клешнина Москваште лийыныт да 402-шо школын паша опытшым шымленыт.

Кызыт Кужмарасе педколлектив верысе музыкально-художественный школ пашаеҥ-влак дене пеш чак пырля тыршат. Вес тунемме ийыште тӱҥалтыш класслаште эстетикылан кумда корным почыт, ятыр предметым сылнылыкым умылымаш дене ушат. Тыгаяк класс-комплексым ышташ Керебеляк, Шолеҥер школлаште ямдылалтыт.

В. ЯКИМОВ.

Параньга

Икте почеш весе

«Знамя» колхозышто «Илыме вер-2000» программым кумыл нӧлтын вашлийыныт. Чыла вереат — Матародо, Ондропсола, Ермучаш да моло яллаштат — ятыр у пӧртым ужаш лиеш. Илыме верым чоҥаш пырнямат, кермычымат, моло материалымат кучылтыт. Тыштыже колхоз правлений ден сельсовет исполком йӧн улмо семын полшен шогат.

— Шке шочмо кундемеш пеҥгыде вожым колташ, сурт-печым ышташ шонышо-влаклан ме ссудым ойырена, — ойла колхозысо партийный организацийын секретарьже Т. П. Золотарева. — А транспорт нерген ойлаш гын, колхоз тудлан оксам налмаш уке.

Тидыжат колхозник-влакым шке вий дене пӧртым чоҥаш кумыланден шога. Эртыше ийыште вич еш у пӧртыш илаш пурен. Тений шым еш пӧртсийым палемдаш ямдылалтеш.

А. ФЕДОРОВ.

Снимкылаште: теве могай чапле пӧртым чоҥен шке ешыжлан В. А. Волков; тудын пелашыже Надежда Васильевна ден кумшо классыште тунемше Саша эргыже.

И. Речкинын фотожо.

ОКРУЖНОЙ ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ КОМИССИЙЛАШТЕ

Кандидатлан регистрироватлыме

РСФСР калык депутатым сайлыме шотышто 837-ше №-ан Со... территориальный избирательный округысо окружной избирательный комиссий РСФСР калык депутатыш кандидатлан регистрироватлен:

Георгий Иванович МИЧЕЕВЫМ. Тудо 1956 ийыште шочын, Советский районысо «Михайловский» совхозын тӱҥ бухгалтержелан ышта, беспартийный, Михайловка ялыште ила;

Галина Николаевна ОРЗАЕВАМ. Тудо 1948 ийыште шочын, Оршанка рӱдӧ райбольницын акушер-гинекологшылан ышта, КПСС член, Оршанка поселкышто ила;

Геннадий Семенович ПЕТРОВЫМ. Тудо 1940 ийыште шочын, Марий АССР Министр-влак Совет председательын заместительжылан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила;

Юрий Егорович САЛИЧКИНЫМ. Тудо 1963 ийыште шочын, ВЛКСМ Курык марий райкомын первый секретарьжылан ышта, КПСС член, Козьмодемьянск олаште ила.

Окружной избирательный комиссий.

* * *

835-ше №-ан Центральный территориальный избирательный округ деч РСФСР калык депутатым сайлыме шотышто окружной избирательный комиссий РСФСР калык депутатыш кандидатлан регистрироватлен:

Николай Петрович БАХТИНЫМ. Тудо 1951 ийыште шочын, «Марагрострой» объединенийысе механизаций управленийыште тӱҥ инженерлан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила;

Виктор Александрович ГАЛАВТЕЕВЫМ. Тудо 1936 ийыште шочын, Марий АССР Министр-влак Совет председательын заместительжылан, Госплан председательлан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила;

Римма Ивановна КАЛИНИНАМ. Тудо 1938 ийыште шочын, Йошкар-Оласе аза пӧртын тӱҥ врачшылан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила;

Александр Иванович КРАПИВИНЫМ. Тудо 1942 ийыште шочын, «Новатор» заводышто слесарь-сборщиклан ышта, беспартийный, Йошкар-Олаште ила;

Валентин Александрович МАТВЕЕВЫМ. Тудо 1939 ийыште шочын, КПСС Йошкар-Ола горкомын первый секретарьжылан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила;

Екатерина Александровна МАШАНОВАМ. Тудо 1939 ийыште шочын, Йошкар-Оласе кондитерский фабрикын директоржылан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила;

Сергей Федорович ОРЕХОВЫМ. Тудо 1934 ийыште шочын, Козьмодемьянск оласе «Копир» заводышто числовой программный управлениян станок-влак шотышто операторлан ышта, КПСС член, Козьмодемьянск олаште ила;

Виталий Гаврилович СУМАЧЕВЫМ. Тудо 1937 ийыште шочын, «Марийскспецстроймеханизаций» трестысе механизаций управленийыште слесарьлан ышта, беспартийный, Йошкар-Олаште ила;

Александр Сергеевич УШАКОВЫМ. Тудо 1958 ийыште шочын, контроль ден автоматика прибор шотышто опытно-конструкторский бюрошто мастерлан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила;

Валерьян Александрович ЮАНАЕВЫМ. Тудо 1940 ийыште шочын, Курык марий рӱдӧ райбольницын хирургический отделенийжым вуйлатышылан ышта, беспартийный, Козьмодемьянск олаште ила.

Окружной избирательный комиссий.

* * *

Марий АССР Верховный Советын калык депутатше-влакым сайлыме шотышто окружной избирательный комиссий-влак Марий АССР Верховный Совет калык депутатыш кандидатлан тыгай еҥ-влакым регистрироватлыме нерген увертареныт:

4-ше №-ан Дзержинский избирательный округышто

Юрий Аркадьевич ВИНОКУРОВЫМ. 1949 ийыште шочын, Марий АССР внутренний паша министерствын пожарный охрана отделжын начальникшылан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила;

Лидия Васильевна ИРШЕНКОВАМ. Тудо 1940 ийыште шочын, «Промышленный сату» объединенийын директоржылан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила;

Ирик Барневич МУСТАФИНЫМ. Тудо 1937 ийыште шочын, Марий агропромышленный комбинатын генеральный директоржын первый заместительжылан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила.

6-шо №-ан Пролетарский избирательный округышто

Геннадий Семенович ВАСЮКОВЫМ. Тудо 1941 ийыште шочын, «Марагропромпроект» институтын тӱҥ специалистшылан ышта, беспартийный, Йошкар-Олаште ила;

Иван Егорович ПАНКРАТОВЫМ. Тудо 1955 ийыште шочын, «Марийскавтодор» объединенийысе механизаций управленийыште водительлан ышта, беспартийный, Йошкар-Олаште ила;

Камиль Шарипович САБИРОВЫМ. Тудо 1945 ийыште шочын, сыра ден алкогольдымо напиткым лукшо заводын директоржылан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила;

Лелия Ивановна СОКОЛОВАМ. Тудо 1938 ийыште шочын, йоча горбольницын тӱҥ врачшылан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила;

Леонид Акимович ЯКОВЛЕВЫМ. Тудо 1933 ийыште шочын, инвалид-влак Марий республиканский общество правленийын председательже, КПСС член, Йошкар-Олаште ила.

12-шо №-ан Эшкининский избирательный округышто

Римма Григорьевна КАТАЕВАМ. Тудо 1948 ийыште шочын, историй ден культурын памятникыштым аралыме Всероссийский общество республиканский отделенийн председательын заместительжылан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила;

Александр Юрьевич ЛАПТЕВЫМ. Тудо 1961 ийыште шочын, ВЛКСМ Марий обком пелен социологический лабораторийын научный пашаеҥжылан ышта, беспартийный, Йошкар-Олаште ила;

Владимир Поликарпович МАРШАНОВЫМ. Тудо 1951 ийыште шочын, СССР-ын 50-ше идалыкше лӱмеш «Контакт» заводын станок наладчикшылан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила.

20-шо №-ан Ремзаводский избирательный округышто

Владимир Петрович КРЫЛОВЫМ. Тудо 1951 ийыште шочын, ремонтный заводышто электриклан ышта, беспартийный, Йошкар-Олаште ила.

21-ше №-ан Ленинградский избирательный округышто

Владимир Юрьевич ГРИНИЧЕВЫМ. Тудо 1955 ийыште шочын, «Межхозтранс» предприятийыште слесарь-влакын бригадыштым вуйлатышылан ышта, беспартийный, Йошкар-Олаште ила;

Павел Валентинович ПОЗДЕЕВЫМ. Тудо 1956 ийыште шочын, «Энергоремонт» предприятийыште радиомеханиклан ышта, беспартийный, Йошкар-Олаште ила;

Александр Трофимович БАЛЮКЫМ. Тудо 1935 ийыште шочын, «Марийскавтотранс» объединенийын генеральный директоржылан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила.

29-ше №-ан Лесной избирательный округышто

Николай Петрович БАКАЛЮКЫМ. Тудо 1951 ийыште шочын, служащий, КПСС член, Йошкар-Олаште ила;

Станислав Иванович БЕССОНОВЫМ. Тудо 1939 ийыште шочын, служащий, КПСС член, Сурок поселкышто ила;

Владимир Михайлович СЫЧЕВЫМ. Тудо 1946 ийыште шочын, служащий, КПСС член, Йошкар-Олаште ила;

40-ше №-ан Культпросветский избирательный округышто

Людмила Васильевна ИВАНОВАМ. Тудо 1947 ийыште шочын, культура Марий республиканский училищын директоржылан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила;

Владимир Васильевич ЧЕРЕПИНИНЫМ. Тудо 1947 ийыште шочын, «Марийглавснаб» управлений начальникын заместительжылан ышта, КПСС член, Йошкар-Олаште ила;

Алексей Кириллович ЯШМОЛКИНЫМ. Тудо 1946 ийыште шочын, Марий АССР Композитор ушем правленийын председательже, КПСС член, Йошкар-Олаште ила.

КАНДИДАТЫМ ТУНЫКТАТ

САЙЛЫМАШЛАН ямдылалтме жапыште калык депутатыш кандидат-влаклан эн тургым пагыт толын. Нуно избирательышт дене вашлиймашке лектыт. А мандат верч чылаштлан гаяк чот кучедалаш логалеш. Вет РСФСР але Марий АССР Верховный Совет калык депутатыш кандидатлан веле огыл, теве Йошкар-Ола горсовет депутатыш кандидатланат шуко округышто кок-кум еҥ дене ойырымо. Избиратель-влак сайлымаш годым олаcе Советыш депутатлан 150 **избирательный округ гыч** лач индешыштыже веле альтернатива деч посна сайлаш тӱҥалыт. Тидын годымак южо округышто ик мандат верч шым-куд еҥ кучедалаш тӱҥалеш.

Йошкар-Ола горсоветыш калык депутатыш кандидатлан шке еҥжым «Марий коммуна» газет редакцият ойырен. Погынымаште тидлан вич еҥ темлалтын, но кумытынжо шке кандидатурыштым корандаш йодыныт да йодмыштым шуктымо. Кодшо кок еҥ гыч шукырак йӱк дене тыгай ӱшаным газетнан собкоржо И. Алексеевлан ыштыме. Тудо 39-ше избирательный округышто баллотироватлалтын. Газет пашаеҥ деч посна туштo эше кум кандидат уло. Эшкинин уремысе 22 да Петров уремысе 17 а пӧртлаште илыше-влак нунын кокла гыч кӧжым шке депутатыштлан ойырен налыт, жап ончыкта.

А тӱрыс налмаште 150 депутат верлан 454 еҥым ойырымо. Тышеч 92 процент утлаже ончычсо созывышто депутат лийын огытыл. Избирательышт дене вашлиймашым эртарышашлан нуныштлан полыш поснак кӱлеш.

Тидым шотыш налын, ончычсе горисполкомын кугузалышкыже олаcе Совет калык депутатыш сайлышаш кандидат-влакым туныкташ погеныт. Городской избирательный комиссийын председательже В. А. Наумов, горисполкомын секретарьже Г. В. Хорошавин, горисполком председательын заместительже, горплан председатель Э. М. Степанов кандидат да доверенный еҥ-влакым регистрироватлыме, избиратель-влак дене вашлиймашым эртарыме, калык депутатыш кандидат-влакын праваште да статусышт, калык деч наказым налме, Йошкар-Олам социально-экономически вияҥден толмо нерген радамын каласкаленыт, тыгак ятыр йодышлан вашештеныт. Вашлиймашым горисполком председательын первый заместительже В. В. Морозов вӱден.

А. ИВАНОВ.

● *Айста шоналтена*

КОММУНИСТЫН ОТЧЕТШО

ПАРТИИНА шкенжын XXVIII съездшылан ямдылалтеш. Первичный партийный организацийла гыч тӱҥалын эн кӱшыл орган марте кызыт мом ыштыме да мом ышташ палемдалтеш — чылажат тиде кугу форум лӱм дене аклалтеш. Кызытсе тыглай огыл жапыште коммунист-влакын ончыко вӱден кайыше рольыштым нӧлталмылан, партийын палемдыме задачылам шуктен толмылан эн кугу значений пуалтеш. Партийный организацийлаште КПСС Уставым, пунчалым, шке ӱмбак налме социалистический обязательствым веле огыл, общественный порученийым шуктен толмылан, идейно-политический шинчымашым нӧлтымылан коммунист-влак деч утларак да утларак йодыт. Тыштыже партийный пашан шуко йӧнжым кучылтыт.

Отчет — коммунистым воспитатлыме, тудым тергыме, деловой да политический активностьшым нӧлталаш полшышо йӧн. Тидын годымак отчет кадр дене пашам саемдаш корным почеш. Вет погынымаш ден бюро заседанийлаште тыглай коммунистын веле огыл, кеч-могай кӱкшытӧ вуйлатышын отчетшым колыштыт. Тидыже администрацийыкат пашажым партийный контрольышто кучаш, коммунист-вуйлатышын ӱшаныме участкыште ответственностьшым нӧлталаш йӧным ышта. Тыгай йолташла мутланымаш кажне партийный организацийын практикышкыже шыген. Шуко партийный комитетыште тиде йӧнын пайдалыкше шукертак рашемын да ынде у содержаний дене пойдараш тыршат. Тидыже КПСС-ын XXVII съездыштыже палемдыме дене моткоч келшен толеш. Тушто тыге кӱштен каласыме ыле: «Партийный пашам пужен ыштымашын тӱҥ вожшо тыгай: кажне партийный организаций... уым кычалме, шке пашажын формыжым да йӧнжым саемден толмо атмосферыште илышаш».

Чынакыс, партийный пашан у формыж ден йӧнлаже тачысе жапын йодмыж дене келшен толшаш. Вет «уым кычалына» манме дене тӱргочат ышташ лиеш. Отчет денат тыгак лийын кертеш. Мутлан, южо парторганизацийыште иканаште икмыняр коммунистын отчетшым колышташ палемденыт. Эсогыл отчет графикым ыштеныт. Но тидын годымак йолташла мут кучышаш-влак радамыш шукыж годым кокла звено пашаен-влак логалыныт. Тиде практика демократий да гласность жап дене нигузеат келшен ок тол. Отчет лӱмжылан гына эртышаш огыл, тудын кӱлешлыкше илыш гыч лектын шогышаш да коллективым социально-экономически виянгдаш полшышаш.

Уым кычалмаш але шуко партийный комитетын пашаштыже ок шижалт. Мутлан, партийный аппаратын паша ышташ налме коммунистын отчетшым молан ондак тыршыме коллективыштыже колышташ огыл? Коллектив шке йолташыжлан ответ-

Отчетым сайын ямдылат Советский, Марий Турек, Звенигово районласе шуко партийный организацийыште. Мутлан, Звенигово районысо «Новый путь» совхозысо партийный организацийыште отчет годым КПСС член-влакын ӱшанен пуымо участкыште пашам кузе ыштымышт нерген веле огыл мутым луктыт, а уым илышыш шындараш коммунистын мом ыштымыжлан кугу верым ойырат. Тидыжак отчетын ик эн сай могыржо. Арам огыл озанлыкысе партийный комитет шкежат республикыштына партийный пашаште уым кычалмыж дене ойыртемалтеш.

Кажнылан раш: пашаже отчетым колыштмаште гына огыл, а тудлан келге политический содержанийым пуымаште. Отчет деч вара коммунист шке илышыжым, пашажым критически ончалшаш, йолташ-влакын ой-каҥашыштым, шылтален ойлымыштым шотыш налшаш, лийын кертшаш йоҥылыш деч аралалташ шкем ямдылышаш. Сандене пашам айда-лийже ыштыше, шкенжым торжан кучышо але партийный взысканийым нумалше коммунистын отчетшым колыштмаш поснак кӱлешан. Тиде практикын пайдаже нерген первичный партийный организацийлаште, эртыше отчет ден сайлымаш погынымаш-влакын итогышт раш ойла.

Партийный комитет-влак вуйлатыше-коммунист-влакын отчетыштым поснак тыршен ямдылышаш улыт. Шукыж годым тидыже ок шижалт. Коммунист деч тудын вуйлатыме участкын пашаж нерген веле пален налаш тыршат. Но вет вуйлатыше эн ончычак воспитатель улеш. Сандеке тудо коллективыште икте-весым умылымаш могайрак улмылан мутым кучышаш. Партий Йошкар-Ола горком шке паша практикыштыже тиде йӧным кумдан кучылтеш.

Южо партийный комитетыште коммунист-влакын отчетыштым ямдылыме да эртарыме система уке. Тиде черже партий Курык марий, Оршанка, Параньга да икмыняр моло райкомын пашаштышт вашлиялтеш. Кызыт нуно самырык коммунист да КПСС членыш кандидат-влакын отчетыштлан кугу верым ойырышаш ыльыч. Но тидыже нунын пашаштышт ок сите.

Пытартыш жапыште чыла партийный организацийыште коммунистын отчетшым колыштыт. Тудын лӱмжат жаплан келшышын йонгалтеш: «Перестройкыш шке надырже нерген коммунист Н-ын отчетшо». Но кызыт, КПСС-ын XXVIII съездшылан ямдылалтме, РСФСР калык депутат, Марий АССР Верховный Совет да верысе Совет калык депутат-влакым сайлымаш тургымым шӱм вургыжын вучымо жапыште, коммунист-влакын отчетыштланат у шӱлышым пуыман.

КПСС-ын XXVIII съездше марте жап шуко кодын огыл. Кызыт пар-

1990 ий 4 март — сайлымаш кече

РСФСР КАЛЫК ДЕПУТАТЫШ КАНДИДАТ-ВЛАК

837-ше №-ан Советский территориальный избирательный округ

Избиратель-влак калык депутатлан сайлаш ойырымо кеч-могай кандидатым эн ончычак тудын мом ышташ шонымыж дене аклат. Сандене мемнан республикысе чыла ныл территориальный да ныл национально-территориальный избирательный округ деч РСФСР калык депутатыш ойырымо кандидат-влакын биографийышт да платформышт дене палдараш тӱҥалына. Таче мутна — 837-ше №-ан Советский территориальный избирательный округ деч РСФСР калык депутатыш ойырымо да окружной избирательный комиссийыште регистрироватлыме ныл кандидат нерген.

МИЧЕЕВ Георгий Иванович

Г. И. МИЧЕЕВ 1956 ийыште Советский район, Лаштык Ярамарий ялыште шуко шочшан кресаньык ешеш шочын. Марий. Ача-аваже ял озанлык пашам шуктен шогеныт. Аважын нелын черланымыж деч вара тудым, кандаш ияш рвезым, Советский интернат-школыш пуэныт. Тыште 1971 ий марте воспитатлалтын. Интернат-школ деч вара Марий совхоз-техникумышто тунемын. Бухгалтер специальностьым налмеке, шочмо «Михайловский» совхозыштыжо тӱрлӧ пашам ыштен, 1978 ий гыч — тӱҥ бухгалтер. Пашам ыштыме гутлаштак Марий государственный университетын экономический факультетыштыже заочно тунемын.

Ватан, ӱдыржӧ уло.

САЙЛЫМАШ вашеш шке программыштыже Г. И. Мичеев эн тӱҥлан теве мом палемден:

пытартыш ийлаште изи ял-влак пытен шогат, нуным арален кодышашлан да йол ӱмбаке шогалтышашлан чылажымат ышташ кӱлеш. Шке жапыштыже партий обком бюро ден республикысе Министр-влак Совет тыгыде ял-влакым виянгдыме нерген пунчалым луктыныт. Вараже тыгай пунчал районлаштат лукталтын. Нуным илышыш пуртен толман;

Продовольственный программым илышыш пуртымаш социальный йодышым шуктымо дене чак кылдалтын. Ялыште илыме верым ыштыме, илыш-йӱла условийым саемдыме проблемым решитлышашлан тиде пашалан ойырымо лимитын лучко деч шагал огыл процентшым, ола деч налын, районлашке пуаш кӱлеш;

экономикысе кризис культурын шолдырген толмыж гыч лектын шога. Айдемын сай койыш-шоктышыжым пӧртылтышашлан чылажымат ыштыман. Тидын деч посна ӱшанле гражданиным да патриотым кушташ огеш лий;

шкенан республикыштат, РСФСР-ыштат экологически яндар продукцийым ыштен лукмылан экономически кумыландыме системым ышташ кӱлеш. Ядохимикат ден гербицидым кучылтмо деч коранше озанлык-влакым чыла шотыштат кумыланден шогыман;

националистический шӱлышеш шыдым овартымылан корным пуаш огыл, преступность ваштареш пенгыдын кучедалман. Марий АССР ден Российский Федерацийын правительствышт мерым ыштышаш улыт.

ОРЗАЕВА Галина Николаевна

1948 ийыште Шернур районысо Казанский селаште марий пашазе ешеш шочын. Марий Турек районысо Косолоп кыдалаш школым тунем пытарымеке, Озаҥ мединститутыш пурен.

1972 ийыште акушер-гинеколог специальность дене Оршанка рӱдӧ райбольницыште пашам ышташ тӱҥалын. Кызыт тыште тӱҥ врачын заместительжылан ышта.

1977 ийыште КПСС членыш пурен. Первичный комсомол да партийный организацийлаште секретарь лийын, ятыр ий пропагандист пашам шуктен толеш. «За преобразование Нечерноземья РСФСР» медалян.

СОВЕТ-ВЛАКЫН рольыштым да полномочийыштым кугемдаш кӱлеш, нуно элын чын озаже лийшаш улыт.

Демократический социалистический обществыштына айдемылан, тудын йодмашыжлан тӱҥ вниманийым ойырыман.

Элыштына национальный политикым В. И. Ленинын концепцийже почеш шуктен толман. Чыла йылме, этнический культура, йӱла иктӧр праван лийшаш улыт. Государство шкеак нуным тӱзатышаш верч политикым шуктен толшаш.

Калыкын тазалыкшым аралыме шотышто ончыл верышке профилактический мероприятийым шындыман. Поснак ялысе калык, ава ден йоча, шоҥго да инвалид-влак верч азапланаш кӱлеш. Чыла тидлан оксам ситышын ойырыман.

Верысе самоуправленийыш куснымеке, предприятий ден организаций-влак средстваштым калыкын тазалыкшым аралыме мероприятийлан шке кумылын пуышаш улыт.

Обществым ик эн чот тургыжландарыше йодышлан айык йӱла верч кучедалмаш шотлалтеш. Тиде пашашке чыла вий ушнышаш.

ПЕТРОВ Геннадий Семенович

Г. С. ПЕТРОВ Оршанка кундемыште 1940 ийыште колхозник ешеш шочын, марий. Кыдалаш школым тунем пытарымек, Медведево район, Шойбулак чодыра участкыште тыглай пашазылан ыштен. Совет Армий радамыште служитлыме деч вара А. М. Горький лӱмеш Марий политехнический институтышто тунемын, инженерын дипломжо дене «Контакт» заводышто ыштен.

Тылеч вара — партий Йошкар-Ола горкомын инструкторжо, Горьковский высший партийный школын слушательже, Марий Турек райсовет исполком председатель, республикысе культура министр, КПСС Звенигово райкомын первый секретарьже. А 1988 ий ноябрь годсек республикысе Министр-влак Совет председательын заместительжылан ышта.

ТУДО шке платформыжым округыш пурышо район-влакын веле огыл, пӱтынь республикын экономический да социальный виянгмашыж дене кылден.

Эн ончычак теве мо верч азаплана. Округысо район-влак республикын рӱдӧ олаж деч тораште верланеныт, утларакше ял озанлык паша дене кылдалтыныт. Сандене аграрный политикын рӱдышкыжӧ сай корным, илыме верым чоҥымым, яллаш газым пуымым, медицина, торговля да бытовой обслуживанийым саемдымым, калык образований ден культура учреждений-влакын материальный базыштым виянгдымым шында.

Тиде йодышым решатлымашке промышленностьышто, чоҥымо индустрийыште, транспортышто да моло отрасльыште тыршыше коллектив-влакым вийыштым ушаш темла.

Кызыт марте республикын йӱдвел-касвел районлаштыже промышленностьым виянгден толмылан вниманий шагал ойыралтын. Тидыже кундемын илышыжым нужнаҥдымашке конден. Сандене Йошкар-Олаште промышленный объект-влакым чоҥымым иземдыме кӱшеш районлам комплексно виянгдышашлан ресурсым ойыраш кӱлешлан шотла.

Чебоксар ГЭС-ым ыштымылан кӧра курал-ӱдымӧ мланде чотак шагалемын. Тугеже, Юл энгерыште вӱд кызытсе 63 метран пале деч кӱшкӧ нӧлталтшаш огыл.

Калык озанлыкым вуйлатыме пашаште демократийлан эҥертымаш пашаен-влакын ответственностьыштым нӧлталмашке кондышаш. Илышыште тиде пешыжак ок кой. Тидым шотыш налын, дисциплиным да порядкым пеҥгыдемдымаш верч, озадымылык, социалистический погым шалатылме, преступность ешаралтме ваштареш эреак кучедалаш кӱлешлан шотла.

САЛИЧКИН Юрий Егорович

1963 ийыште Курык марий районысо кресаньык ешеш шочын. Йоласал кыдалаш школым тунем пытарымеке, 1980 ийыште «Коммунизм» колхозышто пашам ышташ тӱҥалын. Ончыч рядовой колхозник лийын, вара комсомол организацийын секретарьжылан сайлалтын. 1981 ийыште ВЛКСМ ЦК пелене Высший комсомольский школыш тунемаш пурен. ВКШ-м тунем пытарымеке, 1986 ийыште ВЛКСМ Курык марий райкомын первый

ществым уэмдыме дене. Тӱҥ верыш экономикым шындем. Региональный хозрасчетыш кусныммым сайлан шотлен, темлем: Марий АССР-ыште тӱҥ верым перерабатыватлыше промышленностьлан ойыраш. Республика деч ӧрдыжкӧ сырьем огыл, а ямде продукцийым ужалаш. Тиде ешартыш парышым налаш йӧным ыш-

ненийым, культурым, калык образованийым мо кодшо принцип почеш финансироватлымым чарнаш кӱлеш. Нине сферым виянгдыме дене обществын ончыкылык пӱрымашыже чак кылдалтын.

Экологий йодышым решатлышашлан пӱртӱс дек айда-лийже отношенийым ончыктышо-влакым уголовный ответственность шот де-

ТЕЛЕТАЙП ЛЕНТА ГЫЧ

СОФИЯ. Таче кечывал деч вара София оласе культура калык дворецыште СЭВ-ын сессийжын пытартыш заседанийже лийын. Тушто Экономический Вашполыш Совет член улшо эл-влакын делегацийыштым вуйлатыше-влак, тыгак СФРЮ-н делегацийжым вуйлатыше да СЭВ-ын пашажым эскерыше эл-влакын представительышт участвоватленыт.

Сессийын итогшо почеш протоколым подписатлыме да коммюникем лукмо.

СЭВ-ын сессийжын вес заседанийжым Будапештыште эртараш кутырен келшыме.

СЭВ-ын сессийжын 45-ше заседанийыштыже болгарский правительствын вуйлатышыже Г. Атанасов заключительный мутым ойлен.

Вара мутым Венгрий Министр-влак Совет Председатель М. Немет ойлен.

Тидын дене СЭВ-ын сессийжын 45-ше заседанийже шке пашажым пытарен.

Экономический Вашполыш Советын сессийжын 45-ше заседанийже пытымылан кӧра Болгарийын руководствыжо сессийыште участвоватлыше-влак лӱмеш приемым эртарен. Прием келшен илыме шӱлышеш эртен, тушто СЭВ член улшо эл-влакын делегацийышт, тидын шотыштак совет делегаций, лийыныт. Совет делегацийым Н. И. Рыжков вуйлатен.

◆

МАНИЛА. Филиппинын президентше Корасон Акино лӱмын лукмо правительственный меморандумеш кидым пыштен. Тиде документыште элым экономический кризис гыч лукмо да Филиппинысе калык коклаште йорлылыкым пытарыме шотышто администрацийын паша программыже ончыкталтын.

Тиде документ дене келшышын, элысе тӱҥ министерство ден ведомство-влак ял озанлык производствым кугемдымашке, аграрный реформым илышыш пуртен толмо пашам писемден колтымашке, транспортын да связьын пашаштым саемдымашке, образованийын да медицинский обслуживанийын качествыштым саемдымашке, илыме верым шукырак чоҥымашке виктаралтше радамле ойым ямдылышаш да президентлан ончаш пуышаш улыт.

Тидын годымак, палемден Акино, элыште тынысле илаш йӧным ыштымаш, военный ден гражданский власть-влак коклаште пырля пашам ыштымашым виянгден колтымаш, бюрократизм ваштареш талынрак кучедалмаш кызыт админи-

Чынакыс, партийный пашан у формыж ден йӧнлаже тачысе жапын кодмыж дене келшен толшаш. Вет «уым кычалына» манме дене тӱрго чат ышташ лиеш. Отчет денат тыгак лийын кертеш. Мутлан, южо партийный организацийыште иканаште икмыняр коммунистын отчетшым колышташ галемденыт. Эсогыл отчет графикым ыштеныт. Но тидын годымак йолташла мут кучышаш-влак радамыш шукыж годым кокла звено пашаеҥ-влак логалыныт. Тиде практика демократий да гласность жап дене никоклан келшен ок тол. Отчет лӱмжым гусеат келшен ок тол. Отчет лӱмжылан гына эртышаш огыл, тудын кӱлешлыкше илыш гыч лектын шогышаш да коллективым социально-экономически вияҥдаш полшышаш.

Уым кычалмаш але шуко партийный комитетын пашаштыже ок шиҥжалт. Мутлан, партийный аппаратын паша ышташ налме коммунистын отчетшым молан ондак тыршыме коллективыштыже колышташ огыл? Коллектив шке йолташыжлан ответственный верыште пашам ышташ ӱшанен гын, тудым деч йодашат, тудлан ой-каҥашым пуашат праважe уло. Тунам тудо ответственный верыште улмыжым веле огыл шижеш, тыгак йолташыже-влак верч мутым кучышашым умыла. Тыге чумыр партийный пашашке сай ваштaлтыш у шӱлыш пура.

Тиде черже партий Курык марий, Оршанка, Параньга да икмыняр моло райкомын пашаштышт ваштлялтеш. Кызыт нуно самырык коммунист да КПСС членыш кандидат-влакын отчетыштлан кугу верым ойырышаш ыльыч. Но тидыже нунын пашаштышт ок сите.

Пытартыш жапыште чыла партийный организацийыште коммунистын отчетшым колыштыт. Тудын лӱмжат жаплан келшышын йоҥгалтеш: «Перестройкыш шке надырже нерген коммунист Н-ын отчетшо». Но кызыт, КПСС-ын XXVIII съездшылан ямдылалтме, РСФСР калык депутат, Марий АССР Верховный Совет да верысе Совет калык депутат-влакым сайлымаш тургымым шӱм вургыж вучымо жапыште, коммунист-влакын отчетыштланат у шӱлышым пуыман.

КПСС-ын XXVIII съездше марте жап шуко кодын огыл. Кызыт партийный организаций-влак ончылно тыгайрак задача шога: съезд почылтмеш КПСС Уставым кузе шуктен толмыж нерген кажне коммунистын отчетшым колышташ. Тиде отчетшо партийный форумлан кузе ямдылалтмым раш почын ончыктыжо.

«МАРИЙ КОММУНЫН» ПАРТИЙНЫЙ ИЛЫШ ОТДЕЛЖЕ.

торжо, Горьковский высший партийный школын слушательже, Марий Турек райсовет исполком председатель, республикысе культура министр, КПСС Звенигово райкомын первый секретарьже. А 1988 ий ноябрь годсек республикысе Министр-влак Совет председательын заместительжылан ышта.

ТУДО шке платформыжым округыш пурышо районвлакын веле огыл, пӱтынь республикын экономический да социальный вияҥмашыж дене кылден.

Эн ончычак теве мо верч азаплана. Округысо районвлак республикын рӱдӧ олаж деч тораште верланеныт, утларакше ял озанлык паша дене кылдалтыныт. Сандене ...то, чоҥымо индустрийыште, транспортышто да моло отраслыште тыршыше коллектив-влакын вийыштым ушаш темла.

Кызыт марте республикын йӱдвел-касвел районлаштыже промышленностьым вияҥден толмылан вниманий шагал ойыралтын. Тидыже кундемын ильышыжым нужнаҥдымашке конден. Сандене Йошкар-Олаште про-

...тыме пашаште демократийлан эҥертымаш пашаеҥвлакын ответственностьыштым нӧлталмашке кондышаш. Илышыште тиде пешыжак ок кой. Тидым шотыш налын, дисциплиным да порядкым пеҥгыдемдымаш верч, озадымылык, социалистический погым шалатылме, преступность ешаралтме ваштареш эреак кучедалаш кӱлешлан шотла.

САЛИЧКИН Юрий Егорович

1963 ийыште Курык марий районысо кресаньык ешеш шочын. Йоласал кыдалаш школым тунем пытарымеке, 1980 ийыште «Коммунизм» колхозышто пашам ышташ тӱҥалын. Ончыч рядовой колхозник лийын, вара комсомол организацийын секретарьжылан сайлалтын. 1981 ийыште ВЛКСМ ЦК пелене Высший комсомольский школыш тунемаш пурен. ВКШ-м тунем пытарымеке, 1986 ийыште ВЛКСМ Курык марий райкомын первый секретарьжылан сайленыт. 1989 ий декабрьысе отчет да сайлымаш конференцийыште комсомолец-влак тудлан адак тыгай ӱшаным ыштеныт. Райсовет депутат семын молодежьын пашаж шотышто комиссийым вуйлата. КПСС райком член. 1982 ий гыч КПСС член.

— ТӰҤ цельлан еҥ-влакын моштымашыштым ончыкташлан да нунын шонымыштым илышыш шыҥдараш кӱлеш условийым ыштымым шотлем. Личность-влакым творчески куштымо, нуным пагалыме да плюрализм верч шогем. Кузе тыште шуаш лиеш? Совет обществым уэмдыме дене. Тӱҥ верыш экономикым шындем. Региональный хозрасчетыш куснымым сайлан шотлен, темлем: Марий АССР-ыште тӱҥ верым перерабатыватлыше промышленностьлан ойыраш. Республика деч ӧрдыжкӧ сырьем огыл, а ямде продукцийым ужалаш. Тиде ешартыш парышым налаш йӧным ышта.

Еҥ-влаклан паша верым ситараш, материальный да духовный поянлыкым, а лачше гын, илыме верым, йоча дошкольный учреждений-ым, чын шеледыме верч кучедалаш кӱлешлан шотлем. Строительствыште чыла йӧным тичмашын кучылтмо верч шогем. Здравоохраненийым, культурым, калык образованийым мо кодшо принцип почеш финансироватлымым чарнаш кӱлеш. Нине сферым вияҥдыме дене общественн ончыкылык пӱрымашыже чак кылдалтын.

Экологий йодышым решатлышашлан пӱртӱс дек айда-лийже отношенийым ончыктышо-влакым уголовный ответственность шот дене мут кучаш законым луктaш темлем.

Национальный культурым, традицийым арален кодаш кӱлешлан шотлен, творческий ушем, писатель, композитор-влак группым ышташ, калык гыч лекше мастар еҥ-влаклан келшыше йӧным ыштышаш верч шогем.

...талтын.

Тиде документ дене келшышын, элысе тӱҥ министерство ден ведомство-влак ял озанлык производствым кугемдымашке, аграрный реформым илышыш пуртен толмо пашаш писемден колтымашке, транспортын да связьын пашаштым саемдымашке, образованийын да медицинский обслуживанийын качествыштым саемдымашке, илыме верым шукырак чоҥымашке виктаралтше радамле ойым ямдылышаш да президентлан ончаш пуышаш улыт.

Тидын годымак, палемден Акино, элыште тыныслык илаш йӧным ыштымаш, военный ден гражданский власть-влак коклаште пырля пашам ыштымашым вияҥден колтымаш, бюрократизм ваштареш талынрак кучедалмаш кызыт администрацийын пашаштыже ик эн кӱлешан задачылан шотлалтыт. Но Филиппинын правительствыже чыла государственный организаций ден учреждений-влакын пырля да активын тыршымышт годым гына эл ончылно шогышо пӱсӧ социальный ден экономический проблемылам решатлыме пашаште сеҥымашке шуын кертеш, палемдыме меморандумышто.

◆

ТОКИО. **Мланде моткоч шерге, сандене Токио олаште илыме верым еш-влак кокла гыч 13 процентше гына пӧртым налын кертеш. Пачерым оксала налаш шонышо-влак кокла гыч 23 процентше гына налын кертеш. Тыгай данный экономический планирований управленийын докладыштыже ончыкталтын, тудыжым Японийын столицыштыже публиковатлыме.**

Токио олаште але Осака ден Нагоя гай кугу олалаште индивидуальный пӧртым чоҥаш кокла шот дене 19,3 миллион иен кая. Шке пӧртыштӧ илаш шонышо токиец-влак кокла гыч пелыже чоҥымо пашалан акым тӱленат кертеш ыле, но мланде участкым налаш оксам ситарен огеш керт.

◆

ВАШИНГТОН. **США-н президентше Джордж Буш Тэхас штатыште Рио-Гранде эҥер мучко шуйналтше лоп верым энгекыш логалше кундемлан шотлен увертарен да тусо фермер-влаклан федеральный полышым пуаш кӱштен. Фермер-влак тушто У ий вашеш йӱштӧ игече шогымылан кӧра энгекыш логалыныт: Рио-Гранде кундемыште 385 миллион доллараш энгек ышталтын. Поснак цитрусовый пушеҥге-влаклан энгек ышталтын: пушеҥгыла гыч поген шуктымо 70 процент фруктым йӱштӧ пытарен. Тиде кундемыште 1983 ийыштат чот йӱкшемдымылан кӧра 20 тӱжем гектар кумдыкышто цитрусовый пушеҥге-влак пытеныт ыле.**

(ТАСС, 11 январь).

«ВОДОКАНАЛ» управленийын коллективше Йошкар-Оласе чумыр водопровод ден канализацийлан мутым куча. Нине сеть айманыде ышта — оласе калыклан илыш ласка. Тидым тысе пашаеҥ-влак сайын палат. Сандене водопровод ден канализацийын кузе ыштымыштым сутка мучко эскерат. Айманен кая гын, вигак тӧрлаш пижыт.

Тыгай годым йошкыным тулышо автомашинан водительже С. Бусыгинат, вуйым шуппде, руль воктек шинчеш, аварий лийме верыш кудалеш. Тургым пашалан Сергей Михайлович тунем шуын. Тыште тудо шукертсек ышта. Сай пашажлан ӱмжӧ олан Почет оҥашкыже пурталтын.

СНИМКЫШТЕ: управленийын чолга водительже С. Бусыгин.

Г. ФЕДЯКОВЫН фотожо.

ЧОДЫРА ТИТАКАН ОГЫЛ

Морко велне ужар поянлык молан койын шула?

ПӰРТӰСЫШТӦ айдемылан мо эн лишыл гын, тиде — чодыра. Май тӱҥалтышыште, пӱртӱс ылыжме годым, мочол сылне марий чодыра. Ош куэрым ужар тӱтыра пӱрда, куку мура, уло кундем кайык йӱк дене темеш. Тошто книгам лудмеке, ме пален налына: ожно пӱртӱс эшеат сылне лийын. Морко кундемыште йӱксӧ игым луктын, эҥерлаште вӱд сер дене тӧр йоген. Чодыра марий калыкым пукшен, чиктен, ырыктен. Снеге, модо, пӧчыж, тӱрлӧ поҥго пайрем ӱстелтӧр гыч эрнен огыл.

Чодыра вӱдыжгым куча, тудын вожшо моткоч патыр насос семын мландын келге ужашыж гыч вӱдым луктеш. Чодыра мыланна шӱлаш яндар южым пуа. А мыняр тӱжем тӱрлӧ сатум пушеҥге гыч ыштат, шотлен от пытаре. Тугеже чодырам моткоч чот аралыман. Кызыт Морко калык шке районысо чодыран ончыкылыкшо верч тавадаҥ шогалшаш.

Мемнам икте ӧрыктара: республикысе Госплан, «Марилес» объединений Морко районышто чодырам кузе пытарымым сайын палат, туге гынат руымо планым иземдаш огыт шоно.

Районышто 2656 тӱжем кубометр кушкын шушо да 3575 тӱжем кубометр лишыл ийлаште кушкын шушаш чодыра уло. Тиде кандаш-индеш ийлан сита, а вара нимо деч посна кодын кертына. Тачысе семынак Морко чодырам янлык семын пытарена гын.

Чодыра озанлыкыште ик шӧртньӧ правил уло: кушкын шушо пушеҥгым веле руаш. Иктым руэнат, кокытым шынде. Пуымо нормым Морко районыштат палемдыме, но тудо ок шукталт. Отчетышто ончыктымо деч шукырак чодырам руат. Тыге 1986 ийыште 22,6 тӱжем кубометрлан, 1987 ийыште — 35,6 тӱжем, 1988 ийыште — 38 тӱжем кубометрлан утларак руымо. Ынде иман пушеҥгым палемдыме деч икмыняр ий ончыч руаш тӱҥалыныт. Вес семын ойлаш гын, кушкын шудымо пушеҥгым йӧрыктат. Мутлан, Семисола лесничествысе 108-ше кварталысе чодырам 1992 ийыште руыман ыле, а руымо 1988 ийыште.

Зеленогорский чодыра комбинат руымо делянкын лопкытшым кугемда. Иман пушеҥгым руымо годым делянкын лопкытшо 100 метр деч уто лийшаш огыл. Тайганур лесничествысе 18-ше делянкын руымо лопкытшо 120 метр лийын. Лышташан пушеҥгым руымо годымат тыгаяк экшыкым ыштат. Икманаш, чодырам аралаш шонышо уке.

Пушеҥгым йӧрыктышӧ ЛП-19 агрегат почешыже пустыньым кода, йырысе чыла самырык пушеҥгым тошкен пытара, но садак ты технически кучылтмым огыт чарне. Амал тыште икте веле: виян техника дене пашам ышташ сай. Чын, кид вий ок кучылталт, но молан самырык чодыра нергенже мондена?

Тидат шагал. Нимом шотлыде, ялла воктенысе чодырам руэн пытараш тӱҥалме. Весьшӱргӧ ял, Заленогорск поселко воктене тыге чодырам пытарыме. Кузе ок руо? Чодыра комбинат шке оза. Икмыняр ий ончыч Зеленогорский чодыра озанлыкым комбинат деке ушымо дене моткоч кугу йоҥгылышым ыштыме. Комбинатын директоржо В. Спиридонов иктаж-кушто руаш шона гын, ынде тудым нигӧ чарен шогалтен огеш керт. Мутлан, ер вектенысе 36-шо кварталысе пӱнчер тудлан келшен. Чодыра отделыште ыштыше тӱҥ лесничий Г. Алексеев директорлан ойлен: «Весьшӱргӧ ял воктенысе тиде пӱнчерым руаш ок лий. Тудо вӱдым арала. Тиде пӱнчерыш ий еда тунемше-влак погынат, пионерыш пуртат. Тысе ер гыч ме питомникыш вӱдым налына».

Директор тӱҥ лесничийым колыштын, шонеда? Уке, конешне. Чодырам ойырымо билетым тӱҥ лесничий пуэн огыл. «Тидлан мыйын кидем ок нӧлталт»,— манын. А директор, шуко шонен шогыде, билетеш кидым шке пыштен да ты сылне пӱнчерым руыктен. А тыгайже ик гана веле огыл лийын.

Таче Морко чодырам кӧ кузе кертын, туге пытарат. Ойлат, леспромхозлан 60 тӱжем кубометр деч шагал ойыраш ок лий. Уке гын, тудым петыраш логалеш. Зеленогорский чодыра комбинатланат шагалемдаш ок лий, маныт. Тунар чодыражым кушто муаш? 1983 ийыште Морко кундемыште кунар руаш лиймым шотлен лукмо. Тудын почеш планым ыштыме. Нимом угыч шотлыде, шымлыде, РСФСР Минлесхоз ий еда Морко районышто руымо планым 26,3 тӱжем кубометрлан кугемден. Садланак лу ий жапыште руаш палемдыме чодырам куд ийыште тӱрыс пытарыме.

Районын эн кугу поянлыкше — чодыра, но тудым шот деч посна тӱрыс пытараш чылажат ыштaлтеш манаш лиеш. Молан ме тачысе кече дене веле илена? Ончыкылык нерген нигӧ ок шоно мо? Шонат. Шукын шонат. Садланак дыр лач тиде йодышым райсоветын черетан сессийыштыже каҥашыме. Тургыжланен ойлышо шукын ыльыч, но «Марилес» объединений вуйлатыше Ю. А. Большаковын ойлымыжо ӧрыктарыш. Чодырам руымо планым иземдыме ваштареш ойлымыжо, але тиде йодышым эше кок-кум ийлан шӱкалаш тӧчымыжӧ иктынат умылымашым ыш лук.

Ынде районышто илыше-влаклан пӧртым чоҥаш ситыше чодырам огыт пу. Пу шотыштат калык нелылыкыш логалын. Ий еда модо, пӧчыж шочмо вер шагалемеш, пыта, эҥер-влак койын пучат, иземыт. Чодыра пытыме семын игече ваштaлтеш, кукшо кеҥеж чӱчкыдынрак лиеш. Ме эше огына пале: могай энгекым тудо ял озанлыклан конда.

Кӱшыч толшо план районым темда, туге чучеш, пуйто нимом ышташ ок лий.

Шукыж годым тыге лиеш: иктаж-могай йоҥгылышым ыштыме годым чылан шып коштыт але шкештат йоҥгылышым ышташ полшат. А вара, неле условийыш логалмеке, кенета чылан ушан лийыт, чылан ончычсо вуйлатышым вурсаш тӱҥалыт. Морко район тыгай нелылыкыш толын шуын, но тачат республикысе Госплан, «Марилес» объединений ваштaлтышым ышташ огыт вашке докан.

Чодыра Медведево ден Килемар районлаште шуко.

Зеленогорский чодыра комбинатын куатшым тушкыла молан виктараш огыл?

Райсоветын сессийже Суслоҥгер чодыра комбинатлан 1990 ийыште Морко районышто руаш чарен. Чапле пунчалым лукмо. Райсовет исполком ты пунчалым илышыш пуртышаш.

Ойлена: чодыра шагал кодын. Ты жапыштак руымо делянкеш 20 процент наре пушеҥге арам кодеш. Корно воктенат шагал огыл кышкен кодат. Туге чучеш, пуйто ме чодыралан моткочак поян улына. А чынжым гын, тиде уда койышым озадымылык луктеш.

Районышто кок мехлесхоз уло. Нунын тӱҥ пашашт — чодыраште уходым ышташ. Мешайыше пушеҥгым ойыркален руаш, кажне шошым пушеҥгым шындаш. Ойыркален руымо нерген поснак каласаш кӱлеш. Ынде мешайыше пушеҥгым огыл, а эн сайжым ойыркален руат. Молан? Амал икте веле: тыштат план мешанчыкым ышта. Тӱрлӧ строй материалым, пӧрт пурам мо дене ышташ лиеш? Садланак мехлесхоз-влак шӱкшӧ пушеҥге олмеш чаплыжым руат, чодыралан полшышаш олмеш энгекым кондат.

Таче Морко районысо чодырам арален кодымо нерген мутланыме гына шагал, тидлан кӱлын пижаш кӱлеш. Садланак райсоветын депутатше-влак ты йодышым сессийыш луктыныт да сай пунчалым пеҥгыдемденыт. Тудым шукташ уло вийым пыштыман.

Чодыра сырье семын эре кӱлеш. Тачат, эрлат, кумыштат. Промышленный предприятий, тӱрлӧ стройка эре шукырак да шукырак йодыт. Сандене кеч-могай кугу планат эре шагалла чучын кертеш. Опкын лийман огыл, калыкын курымашлык поянлыкшым шот дене кучылташ тунемаш кӱлеш. Вес семын илаш ок лий.

Л. ЯНДАКОВ,
«Марий коммунын» собкоржо.

ЛАСКАЛЫК ШӰЛЫШ

КУЯР поселко Йошкар-Ола деч тораште огыл гынат, изишак черланымек, кажне гана оласе больницыш кошташ куштылгыжак огыл, жапат шуко йомдаралтеш. Теве молан тысе калык тыгай годым поселкысо фельдшерско-акушерский пунктын (ФАП) полышыж дене пайдалана. Тыште первый полышым пуаш чыла условий уло: полатат жаплан келшен толшо, сай мебель, тӱрлӧ аппаратура. Шукерте огыл ФАП-ыш шприцым обрабатывательлаш да тӱрлӧ процедурым эртараш у аппаратурым конденыт. Ынде черле-влаклан тӱрлӧ физиоэмлымашым эрташ республиканан рӱдӧ олашкыже шумеш кошташ кӱлешыже уке, чылажат верыштак уло. Адакше кажне кугарнян оласе 3-шо №-ан поликлиника гыч участковый врач Т. И. Хромова тыште приемым эртара. Тидат калыклан келша.

Весымат палемдыде ок лий. Фельдшерско-акушерский пунктышто пеш поро чонан, шке пашажым йӧратыше айдеме — Р. И. Шабдарова тырша.

Роза Ивановна — Шернур кундемын ӱдыржӧ. Вӱрзым оласе медицинский училищым тунем пытарымек, лу ий чоло мӱндыр Якутийыште пашам ыштен. Тыглай больницыште але медпунктышто огыл, туберкулез черан-влакым эмлыме учрежденийыште. Пациент-влакшат тыглай лийын огытыл — кужу жаплан эрык деч посна кодымо еҥ-влак лийыныт.

— Медицина пашаеҥ-влаклан — кеч эрыкан, кеч эрыкдыме айдеме лийже — эмлаш кӱлын, — тоштым шарналта Роза Ивановна. — Ме иктымат полыш деч посна кодышаш огынал, вет кажне айдеме илаш шочын, шке ӱмыржым мучаш марте илаш праван.

Самырык ӱдырлан тора верыште, адакше шке шотан условийыште пашам ышташ тӱҥалаш, мутат уке, куштылгыжак лийын огыл. Но неле условийыште тыршымаш опытым погаш полшен, характерымат шуарен, кечмогай нелылыкым сеҥен лекташ туныктен. Чыла тиде ончыкылык илышыште кӱлын.

Ялыште але поселкышто тыршыше фельдшер-влак шкештак медицина пашаеҥ, чоҥгышо, озанлык вуйлатыше снабженец, шотлышо пашаеҥ улыт. Икманаш, медпунктын пашаж дене кылдалтше чыла йодыш нунын вачышкышт возеш: шонен моштымашат, пеҥгыде лиймашат, калыкым палымат кӱлыт. Адакше общественный паша деч от кораҥ. Роза Ивановнат ятыр созыв почела Куяр сельсоветын калык депутатшылан сайлалтеш, арака йӱмаш ваштареш кучедалме шотышто комиссийым вуйлата. Комиссийын тыршымыжлан кӧра поселкысо шуко ешыш ласка шӱлыш пӧртылын, шагал огыл еш шаланыме деч утаралтын, икшыве-влак ачан-аван кодыныт.

Кандаш ий пагытыште поселко аза колымо случайым ок пале, пытартыш жапыште йоча-влак коклаште пижедылше чер шарлымаш лийын огыл. Профилактический прививкым ыштымаш 94,6 процентыш шуын. Икманаш, паша изи огыл шукталтеш, вет поселкышто 14 ияш марте кум шӱдӧ витле наре йоча уло, нунын коклаште коло визытшылан идалыкат шуын огыл, тазалыкыштым кажне арнян тергыман.

— Кугыеҥ-влакымат вниманий деч посна кодаш ок лий, — манеш фельдшер. — Теве латкандаш еҥ эреак физиопроцедурыш толеш. Нунын йолыштышт вӱр начарын коштеш. Тыгай чер уло. Тидын годым йол йӱкша, тӱҥгылга, шинжмым чарна. Южгунамже гангрена тӱҥал кертеш.

Кеч-могай специалист шке пашажым тунам мучаш марте сайын шуктен толаш тӱҥалеш, кунам тудо шке шинчымашыжым пойдарен шога. Роза Ивановна тидым эреак шарна, лӱмын литературым лудеш, Йошкар-Оласе больницыште кыдалаш медперсоналлан эртарыме семинарыш коштеш. Вийже ситыме семын черле еҥ-влаклан полшаш эреак ямде. Шотшылан огыл, лийжак манын полшаш. Теве могай еҥ ила Куяр поселкышто. Тыште тудым изижат-кугужат палат, вашлийме годым порын саламлат. Пагалымашым Роза Ивановна шкенжын супле пашаж дене сулен налын.

Н. МОСКВИЧЕВ,
сарын да пашан ветеранже.

ТЕЛЕЭКРАН ТЕМЛА

15 январь, ШОЧМО

7 канал. 6.30—120 минут. 8.35—«Дубровский». Худ. телефильм. 1 серий. 9.40 — Животный нерген. 10.40 — «Поле луковое». Док. телефильм. 11.00—«Софья Петровна». Худ. телефильм. 12.30—Жап. 15.30—«26 веков и...». Док. телефильм. 16.20—Баянист квинтет шокта. 16.40—Ик шагат—йочалан. 17.45—«Ты услышь меня...». Фильм-концерт. 18.25—Коллаж. 18.30 — Жап. 19.00—П. И. Чайковский. «Щелкунчик». Спектакль. 21.00—Жап. 21.30—Актуальный интервью. 21.40—Литературно-художественный видеоканал. 23.45—Увер.

12 канал. 8.00—Гимнастика. 8.15—Научно-популярный фильм. 8.35, 9.35—Музыка. 4 класс. 9.05—Итальян йылме. 10.05—Авам, ачам да мый. 10.35, 11.35—Историй. 6 класс. 11.05—Руш йылме. 12.00—Док. фильм. 12.30 — «Ночь». Худ. фильм. 14.30—«Хорошки» ансамбльын концертше. 17.00—Концерт. 17.30—Российын историйже нерген. 18.30—Жап. 19.00—Шочмын кастене. 19.45 — «Ешысе йоча пӧрт». Киноочерк. 20.05—Увертарымаш, программа. 20.10—Сайын малыза, йоча-влак. 20.25 — «У лӱм-влак» передача умбакыже. 21.40—Киноальманах.

10 канал. «У лӱм-влак». 20.10—Сайын малыза, йоча-влак.

16 январь, КУШКЫЖМО

7 канал. 6.30—120 минут. 8.35—«Дубровский». Худ. телефильм. 1 да 2 серий. 10.45—Мультфильм. 11.10—Тиде лийын, лийын... 11.25—Ик шагат—йочалан. 12.25 — Коллаж. 12.30—Жап. 13.00 — Путешественник - влакын клубышт. 15.30—Музыкальный культурын поянлыкше. 16.20—«Фантазии директора». Док. телефильм. 16.45—Философский беседа. 17.30—Тӱнясе йоча-влак мо нерген мурат. 18.30—Жап. 19.00 — «Молодежный вестник». 19.30—Художникын мастерскойыштыжо. И. Иванюк. 19.55—«Дубровский». Худ. телефильм. 1 серий. 21.00 — Жап. 21.30—Актуальный интервью. 21.40 — Оперетта титакклалтеш. 22.50 — «Ах, Лев Иваныч, Лев Иваныч...». Док. фильм. 23.15—Мемнан парымна. 1 передача. 23.45—Увер.

12 канал. 8.00—Гимнастика. 8.15 — Научно-популярный фильм. 8.35, 9.35—Географий. 8 класс. 9.05—Француз йылме. 1 ий. 10.05—Француз йылме. 2 ий. 10.35, 11.35—Географий. 7 класс. 11.05—Научно-популярный фильм. 12.05—«Старый Новый год». Худ. телефильм. 1 серий. 13.15—«Сказы матушки Фроси о монастыре Дивеевском». Док. фильм. 13.40—Ритмический гимнастика. 14.10—«Благочестивая Марта». Худ. телефильм. 1 серий. 17.00—«Вечора» калык ансамбльын концертше. 17.30—«Депутатын портретше». Очерк. 18.00—«Сергей Костриков». Док. фильм. 18.20—Ю. Васильев мура. 19.00—«Марий эл». 19.20—«Мутым йодам». РСФСР калык депутатыш кандидат-влак дене вашлиймаш. 21.00—«СССР-ысе да США-се самырык композитор-влак» фестиваль. 21.35—«Цвет граната». Худ. фильм.

10 канал. 18.00—Ритмический гимнастика. 18.30 — Жап. 19.00—Туркменийысе турист корно. 19.15—Хоккей дене СССР-ын чемпионатше. ЦСКА—«Динамо» (Рига). 2 да 3 период. Перерывыште (19.50)—Сайын малыза, йоча-влак.

17 январь, ВӰРГЕЧЕ

7 канал. 6.30—120 минут. 8.35—«Дубровский». Худ. телефильм. 2 да 3 серий. 10.45—Тӱнясе йоча-влак мо нерген мурат. 11.45—Мультфильм. 11.55—«Шонанпыл» фестиваль. Швейцарий. 12.30 —Жап. 15.30—Самодеятельный цирковый коллектив-влак выступатлат. 16.20—Док. фильм. Киножурнал. 16.50—«Магий» дене вашлиймаш». Телеочерк. 17.25—Ик шагат—йочалан. 18.25—Коллаж. 18.30—Жап. 19.00—Прогресс. Информаций. Реклама. 19.30 — Мультфильм. 19.50—«Дубровский». Худ. телефильм. 2 серий. 21.00—Жап. 21.30—Актуальный интервью. 21.40 — «Айдеме да закон». Правовой видеоканал. 22.00—Эстрадный программа. 23.15—Мемнан парымна. 2 передача. 23.45—Увер.

12 канал. 8.00——Гимнастика. 8.15—Научно-популярный фильм. 8.35, 9.35—Информатика ден шотлышо техникын негызышт. 9.05—Немыч йылме. 1 ий. 10.05—Немыч йылме. 2 ий. 10.35, 11.35—Общий биологий. 10 класс. 11.05—Научно-популярный фильм. 12.05—«Старый Новый год». Худ. телефильм. 2 серий. 13.10—Док. фильм. 13.30—«Благочестивая Марта». Худ. телефильм. 2 серий. 14.40—«Спасти и сохранить». Фильм-концерт. 17.00—«Шке ачам нерген каласкалем». 17.40—Киножурнал. 17.50—«Кот в сапогах». Горьковский драмтеатрын спектакльже. 19.00—Марий эл. 19.20—«Шокшо». Койдарчык тележурнал. 19.30 — Йошкар-Олаште илыше-влакын СССР калык депутат-влак дене вашлиймашышт. 20.10—Сайын малыза, йоча-влак. 20.25—Баскетбол. Р. Корачын кубокшо. Пӧръеҥ-влак. «Босна» (Югославий)—ЦСКА. 21.00—Д. Брубек. Кок фортепианолан композиций. 21.10—«Полцарства за коня». Док. фильм. 21.30—«Моя жизнь». Худ. телефильм. 1 серий. 22.35—Музыкальный телеабонемент. «История как легенда». 3 передача.

10 канал. 17.40—Клод Эльферын концертше. 18.30—Жап. 19.00—В. А. Серовын шочмыжлан—125 ий. 19.30—Баскетбол. Р. Корачын кубокшо. Пӧръеҥ-влак. «Босна» (Югославий) — ЦСКА. Перерывыште (20.10)—Сайын малыза, йоча-влак.

18 январь, ИЗАРНЯ

7 канал. 6.30—120 минут. 8.35—«Дубровский». Худ. телефильм. 3 да 4 серий. 10.45—Йӱдвелысе, Сибирьысе да Дальний Востокысо калык-влакын национальный искусство пайремышт. 11.15 — Мультфильм. 11.25—Ик шагат—йочалан. 12.25 — Коллаж. 12.30—Жап. 13.00 — «Айдеме да закон». Правовой видеоканал. 15.30—Йочалан фильм. «Савраска». 16.35 — Интеграций корно дене. 17.05—БССР-ын заслуженный артисткыже М. Гулигина нерген. 18.20—Мультфильм. 18.30—Жап. 19.00—Латкуд ияш марте да тылеч кугурак-влаклан. 19.45—Д. Верди. «Сила судьбы» оперылан увертюра. 19.55 — «Дубровский». Худ. телефильм. 3 серий. 21.00—Жап. 21.30 — Актуальный интервью. 21.40 —«Мыйын Чайковскием». И. Смоктуновский каласкала. 23.45—Увер.

12 канал. 8.00—Гимнастика. 8.15—Научно-популярный фильм. 8.35, 9.35—Природоведений. 5 класс. 8.55—Испан йылме. 1 ий. 9.25—«В страну вулканов за зеленым голубем». Док. фильм. 10.05—Испан йылме. 2 ий. 10.35, 11.35—Биологий. 8 класс. 11.05—Научно-популярный фильм. 12.05—Киноальманах. 13.20—Ритмический гимнастика. 13.50 — «Крутой поворот». Худ. телефильм. 15.05—«Экзамен по истории». Док. фильм. 17.00 —Чонлан келшыше мурым муралтена. 17.20 — Мультфильм. 17.35—«Сахалинский дневник». 1 ужаш. 18.30 — Жап. 19.00—Марий эл. 19.20 —«Шонанпыл». Йоча-влаклан передача. 19.40—Актуальный камера. 20.00—Сайын малыза, йоча-влак. 20.15 — «Вариант». Самырык-влаклан программа. 20.45—Спортивный программа. 2 ужаш. 21.30—«Моя жизнь». Худ. телефильм. 2 да 3 серий.

10 канал. 19.00—Спортивный программа. 1 ужаш. 19.20—Баскетбол дене СССР-ын чемпионатше. «Динамо» (Москва)—«Калев» (Таллин). 2 тайм. 20.00—Сайын малыза, йоча-влак. 20.15—Ритмический гимнастика.

19 январь, КУГАРНЯ

7 канал. 6.30—120 минут. 8.35—«Дубровский». Худ. телефильм. 4 серий. 9.40 — «Сибирь» ансамбльын концертше. 10.10—Док. фильм-влак. 10.40—Латкуд ияш марте да тылеч кугурак-влаклан. 11.25—Айдеме институт. 12.30—Жап. 15.30—«Я вернусь». Док. фильм. 16.10—Калык сем. 16.25 — Революций площадь, 2-шо пӧрт. 17.10—Весела старт. 17.55—Властьым — Совет-... 18.30—Жап. 19.00—«Озоновая дыра». Док. телефильм. 19.45—Поэзий йонга. 19.55 —«Дубровский». Худ. телефильм. 4 серий. 21.00—Жап. 21.30—Тиде лийын, лийын... 21.55—«Взгляд». 23.45 — Увер. 0.00—С. Рахманинов. «Всенощная».

12 канал. 8.00—Гимнастика. 8.15—Научно-популярный фильм. 8.35, 9.35—Музыка. 7 класс. 9.05—Английский йылме. 1 ий. 10.05 — ... 10.35, 11.35—Географий. 6 класс. 11.05 — Английский йылме дене док. фильм. 12.05 —«Цвет граната». Худ. фильм. 13.40—Музыкальный программа. Сергей ден Николай Радченкомыт участвоватлат. 14.00—«Монета». Худ. телефильм. 17.00—«Сахалинский дневник». 2 ужаш. 17.55 — Мультфильм. 18.30 — Жап. 19.00—Марий эл. 19.20 — «Мутым йодам». Марий АССР Верховный Совет калык депутатыш кандидат-... влак дене вашлиймаш. 20.00 —Хоккей дене СССР-ын чемпионатше. «Спартак»—«Динамо» (Москва). 21.15 —Кугыеҥлан мультфильм. 21.30 —Тӱня да экологий. 23.30—Режиссер В. Виноградовын фильмже-влак. «Я возвращаю ваш портрет».

10 канал. 19.00 — Спорт чыланлан. 19.15—Хоккей дене СССР-ын чемпионатше. «Спартак»—«Динамо» (Москва). Перерывыште (19.50)—Сайын малыза, йоча-влак.

Йӧратыме элыштына

НЛО да молат

МОСКВАШТЕ кодшо ий мучаште «Биоинформэнерго-89» икымше всесоюзный конференций лийын. Тушто научный пашаеҥ, практик-экстрасенс, ӧрыктарыше явленийым шке шинча дене ужшо еҥ-влак участвоватленыт.

НЛО-лан мом шотлыман? Биолокацийым да биополе дене эмлыме йӧным кузе кучылтман? Нине йодыш-влакым всесоюзный научный форумышто первый гана каҥашыме. Погынышо-влак 76 доклад да 200 утла стендовый увертарымаш дене палыме лийыныт. Тыгак ӧрыктарыше явлений нерген каласкалыше шуко фотосӱретым да документальный фильмым ончыктымо.

Снимкыште: Райнын тестше дене шкеныштым терглаш шонышо-влак шукын лийыныт.

ТАСС-ын фотожо.

«Ветеран» урга

АРХАНГЕЛЬСК. Тыште «Ветеран» лӱман ателье почылтын. Тудо пенсионер-влакын изи бюджетыштлан келыштаралтын, да ателье лач нунылан гына вургемым урга. Кеч пальтом, кеч пинчакым да тувырым ургыкто — тыште тыглай ательесе деч кок пачаш шагалрак тӱлаш логалеш.

Конешне, тыге шулдын ургымо дене ателье парышым налын ок керт, мӧҥгешла, тудо убыткыш пура. Но ...

КОДШО ий мучаште Горький олаште академический хор-влакын зональный смотрышт эртен. Тушко Владимир, Киров, Муром гыч миеныт ыле. Горький гыч кок коллектив конкурсышто таласен.

Марий кундем гыч мемнан Морко культура дворец пелексе хорлан тушто лиш пиал логалын. Смотрышто лийше коллектив-влак шукышт эшна мучко палыме улыт, икмыняръшт вес элыш-... тыштo шуко ыштa. Калык творчество виягеш.

Но таче шке калыкым пагалыме койышым виягден колтымо нергенат ойлаш кӱлеш, шонем. Мыланна шкенан культурынам у кӱкшыш нӧлтал колтыман. Чӱчкыдынак телевизор экранышкe фольклор олмеш урем гыч налме номерым ужына. Тудым кӱлеш ыле саемдаш, сценический культурым пуаш. А тидлан специалист кӱлеш. А кушто улыт нуно? ... рудшо-влак палышаш улыт, тушто исторический фактым весемден возымо.

Марий калык пашам йӧратыше, тыматле, мут колыштшо, но ме икте-весылан полшаш огына вашке, южгунам мӧҥгешлат лиеш. Икташ-кӧ марий кокла гыч «айдемыш лекташ» тӱҥалеш гын, кӧранымаш шочеш, тудлан чаракым ышташ тӱҥалыт.

Таче марий калыклан чын историйжым пӧртылтыман.

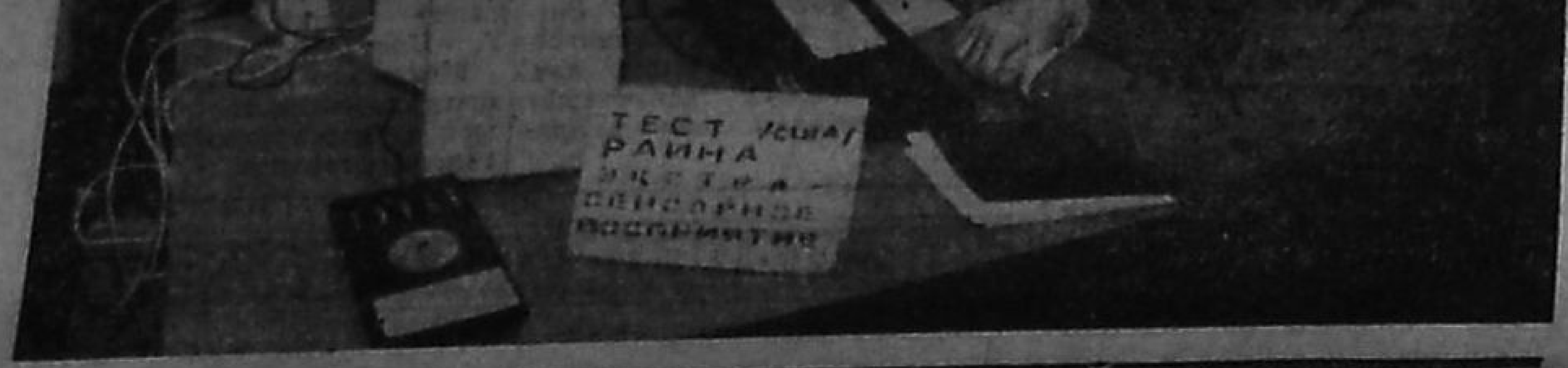

лийыныт. Тыгак ӧрыктарыше явлений нерген каласкалыше шуко фотосӱретым да документальный фильмым ончыктымо.

Снимкыште: Райнын тестше дене шкенынштым терга шонышо-влак шукын лийыныт.

ТАСС-ын фотожо.

ство пайремышт. 11.15 — Мультфильм. 11.25—Ик шагат—йочалан. 12.25 — Коллаж. 12.30—Жап. 13.00 — «Айдеме да закон». Правовой видеоканал. 15.30—Йочалан фильм. «Савраска». 16.35 — Интеграций корно дене. 17.05—БССР-ын заслуженный артисткыже М. Гулигина нерген. 18.20—Мультфильм.

...ский». Худ. телефильм. 3 серий. 21.00—Жап. 21.20 — Актуальный интервью. 21.40 —«Мыйын Чайковскием». И. Смоктуновский каласкала. 23.45—Увер.

12 канал. 8.00—Гимнастика. 8.15—Научно-популярный фильм. 8.35, 9.35—Природоведений. 5 класс. 8.55—Испан йылме. 1 ий. 9.25—

...11.05—Научно-популярный фильм. 12.05—Киноальманах. 13.20—Ритмический гимнастика. 13.50 — «Крутой поворот». Худ. телефильм. 15.05—«Экзамен по истории». Док. фильм. 17.00 —Чоплан келшыше мурым мурылтена. 17.20 — Мультфильм. 17.35—«Сахалинский дневник». 1 ужаш. 18.30 — Жап. 19.00—Марий эл. 19.20 —«Шонанпыл». Йоча-влаклан

...программа. 20.45—Спортивный программа. 2 ужаш. 21.30—«Моя жизнь». Худ. телефильм. 2 да 3 серий.

10 канал. 19.00—Спортивный программа. 1 ужаш. 19.20—Баскетбол дене СССР-ын чемпионатше. «Динамо» (Москва)—«Калев» (Таллин). 2 тайм. 20.00—Сайын малыза, йоча-влак. 20.15—Ритмический гимнастика.

«Ветеран» урга

АРХАНГЕЛЬСК. Тыште «Ветеран» лӱман ателье почылтын. Тудо пенсионер-влакын изи бюджетыштлан келыштаралтын, да ателье лач нунылан гына вургемым урга. Кеч пальтом, кеч пинчакым да тувырым ургыкто — тыште тыглай ательесе деч кок пачаш шагалрак тӱлаш логалеш.

Конешне, тыге шулдын ургымо дене ателье парышым налын ок керт, мӧнгешла, тудо убыткыш пура. Но коллектив кызытеш тиде экшыкым чыташ ойым пидын. Кеҥежым тыште вургемым тӧрлатен ургымо филиалым почаш шонат. Тыгак пашам кок смена дене ыштымашке куснаш палемдыме. Тунам «Ветеран» шкенжын чыла роскотшым шке сулаш тӱҥалеш.

КОДШО ий мучаште Горький олаште академический хор-влакын зональный смотрышт эртен. Тушко Владимир, Киров, Муром гыч миеныт ыле. Горький гыч кок коллектив конкурсышто таҥасен.

Марий кундем гыч мемнан Морко культура дворец пеленсе хорлан тушто лияш пиал логалын. Смотрышто лийше коллектив-влак шукыныжт элна мучко палыме улыт, икмыняржышт вес элыштат лийыныт.

Мемнан самырык коллективнам жюри пешак кӱкшын аклен. Жюрин председательже Горькийысе М. И. Глинка лӱмеш государственный консерваторийын профессоржо Л. К. Савухин тыге палемдыш: «Марий кундем тыште шуко ышта. Калык творчество вияҥеш.

Но таче шке калыкым палыме койышым вияҥден колтымо нерген ойлаш кӱлеш, шонем. Мыланна шкенан культурынам у кӱкшытыш нӧлтал колтыман. Чӱчкыдынак телевизор экраныште фольклор олмеш урем гыч налме номерым ужына. Тудым кӱлеш ыле саемдаш, сценический культурым пуаш. А тидлан специалист кӱлеш. А кушто улыт нуно? Пешак шагал улыт. Шукыж годым энтузиастым вашлийына, но специалистым огыл.

Мыйын шонымаште, верысе райсовет, сельсовет исполком-влак ты йодышым продовольственный семынак эре шарнен шогат да талантан ӱдыр ден рвезе-влакым

Ойлышаш шомакем уло

КӦ УЛЫНА МЕ?

гыч толшо хор моткоч келшыш». Поро шомакым тыгай специалист деч колаш кугу куан ыле. Ме профессор Л. К. Савухинын вуйлатыме кугу хорын мурымыжым кумыл нӧлтын колыштна. Мочол сылнын, шӱмеш логалын ты хор — мут дене каласен мошташат ок лий. Залыште ласкан шинчен от турко, куаныме дене логарыш комыля толеш. Ме чылан кӧраненна. А кӧранаш амал лийын. Вет тыгай хоржо мемнан республикыштына уке.

Колыштам тыге сайын мурымым да шонем: «Кӧ ме улына?» Молан ме чон поянлык шотышто тынар йорло улына? Мемнан марий кундемыште улыжат марий академический ик хор уло. Ойганашат амал уло: мемнан хорна усталык шотышто тегак кушкын ок керт. Вет кажне дене вокал шотышто посна-посна пашам ыштен веле ончыко ошкыл кертына. А тыгай специалистше мемнан дене уке. Клуб ден культура пӧртлаште мурышылан йӱкым шындаш кӧ полша?

Калыкын чон поянлыкшым куштымо паша чыгынен. Ялысе йочалан нимогай условий уке. Школлаште пений урокым шукыж годым кӧ логалын, тудо наҥгая, но специалист огыл.

Оршанка педучилище ден Йошкар-Оласе пединститут искусство шотышто специалистым огыт ямдыле, а музыкальный училищым тунем пытарыше-влак ялысе школыш огыт кай. Таче марий хорлан мурашыже репертуаржат чӱдӧ.

Ме палена, пытартыш жапыште республикысе культура министерство марий фольклорым у кӱкшытыш нӧлталме да вияҥден колтымо шотышто шуко ышта. Калык творчество...

тунемаш колтен шогат ыле гын, моткоч пайдале пашам ыштат ыле.

Перестройка элысе чыла калыкым помыжалтен. Ынде ме раш ужына: ленинский национальный политикым мочол пудыртылмо. Шымлу ий утла элыштына ик советский нацийым ыштaш, изи калыкын йылмыжымат, культурыжымат пытараш тӧчымӧ.

Кеч-могай наций але этнический группа йылмыжым йомдара гын, шкежат пыта. Але марте марий йылмымат пытараш шонышо-влак лийыныт.

Шоналтыза, марий йочам садикыште рушла мутланаш веле туныктеныт. Тыгай койышыжо кызытат пытен огыл. Шуко ача-ава шке икшывыж дене шке шочмо шомакым огеш пелеште. А южо еҥже марла мутланаш вожылеш. Шукынжо марла йытыран кутырен, возен огыт керт. Тыгак лиеш гын, мемнан йочана да уныкана-влак шочмо йылмынам, шочмо культурынам палаш огыт тӱҥалыс.

Марий изи калык огыл. Таче тудын поян йылмыж ден культурыжо уло. Ме тудын ожнысо илышыж денат кугешнен кертына. Кызыт 670 тӱжем марий уло. Ожно ятырлан шукырак лийын, маныт. Иван Калита, Иван Грозный годым шуко марийым пытарыме. Ожно марий-влакын илыме верыштат кумдарак лийын. Тидын нерген ойла ятыр ола, эҥер лӱм.

Марий-влак татар калык дене эре иза-шольо семын иленыт, кугыжан кердыже ваштареш пырля шогеныт. А. Крупняковын книгажым

лудшо-влак палышаш улыт, тушто исторический фактым весемден возымо.

Марий калык пашам йӧратыше, тыматле, мут колыштшо, но ме икте-весылан полшаш огына вашке, южгунам мӧҥгешлат лиеш. Икташ-кӧ марий кокла гыч «айдемыш лекташ» тӱҥалеш гын, кӧранымаш шочеш, тудлан чаракым ышташ тӱҥалыт.

Таче марий калыклан чын историйжым пӧртылтыман. Посна ученыйын пашаж гыч ме палена: латиндешымше курым мучаште марий кундемыште шуко школым почмо. Тушто марий йылме дене веле туныктымо. Кадрым Озаҥыште ямдыленыт. Нине школлаште С. Г. Чавайн, Н. С. Мухин да молат тунемыныт.

Тунам марий кундемыште илыше руш-влакат марий йылмым тунемыныт. Тыгеже эше Октябрьский революций деч ончычак марий икшыве-влакым туныктымо шотышто могай-гынат ошкыл лийын. Тыгак лийын Совет властьын первый ийлаштыже.

Визымше ий перестройка кая, но тачат марий йылмын, марий культурын могай улмыжо пешыжак ок куандаре. Мыйын шонымаште, Марий АССР-ыште марий йылмылан государственный статусым пуыман. Ленинский национальный политикым илышыш пуртымо шотышто практический мерым ыштыман. Школлаште марий йылмым туныктымым обязательныйым ыштыман.

Мыланна марий йӱлам, традицийым, культурым пӧртылташ кӱлеш. Сылне тӱр, чапле ӱзгар, ныжыл муро — кугезе кочана ден кована-влакын усталыкышт нерген ойлат.

Марий калык интернациональный койышан. Тудо руш, татар, чуваш да моло калык дене келшен ила. Ме нунын мурыштым мурена, пырля пайремым эртарена. Шке калыкым гына йӧратымаш мемнан вӱрыштӧ уке. Тӱрлӧ наций кокласе кыл кучымо культурым нӧлтымӧ шотышто эше шуко ыштыман. Но таче ты шотышто шуко ышталтеш манаш ок лий. А комсомол обкомын позицийже мемнам ӧрыктара. «Спектор» клуб лӱм дене видеобарым, видеосалоным почыныт. Тушто йыгыжге, шыде да моло койышым воспитатлыше фильм-влакым ончыктен, сай койышан еҥым кушташ ок лий. Кушто шеме, кушто ошо — ужын моштыман, очыни. Мыланна шке йылмынам, культурынам келгырак палыман, шке йӱланам илышыш шыҥдарен толман.

А. АЛЕКСАНДРОВ,
24-ше №-ан Морко ПТУ-н туныктышыжо.

Завод пукша да йӱкта

БАКУ. Лейтенант Шмидт лӱмеш Бакинский машиностроительный заводышто тыге кутырен келшеныт: предприятийын йоча садышкыже коштшо ныл шӱдӧ икшывым завод кӱшеш пукшаш да йӱкташ тӱҥалеш. Пашаче коллектив советын пунчалже почеш, моло льготат кучылталтеш.

Азам ыштыше ӱдырамаш пашаеҥ-влаклан икшывын талукаш лиймешкыже 15 теҥгем, а вара, кок ияш лиймешкыже, 50 теҥгем тӱлаш пунчалме. У пачерыш куснышо пашаеҥ-влакланат окса дене полшат. Чыла тидланже ешартыш оксам ыштен налаш йӧн предприятийын у озанлык механизмым шыҥдарымыжлан кӧра шочын.

Корно—«канде нурыш»

СОВЕТСКАЯ ГАВАНЬ (Хабаровский край). Тыште «Диана», у советско-японский фирмым ыштыме. Тудо пырля ямдылыме проектым илышыш пурташ тӱҥалын. Океаныште колым кучымо базын промысловый суднылаштыже «Тайогого» компанийын технологический линийжым верандат. Тыгай линиян первый судно-влак кол шуко улмо верлашке каяш лектыныт. У оборудований кол продукцийым шукырак ямдылаш веле огыл, тыгак ассортиментым пойдараш полша. Мутлан, але марте колызо-влак минтай колын ик тӱрлӧ сорт мӧртньыжым гына ямдыленыт, а ынде куд тӱрлым ямдылаш йӧн уло.

Кучымо колын икмыняр ужашыжым Японийысе рынкыште ужалат.

(ТАСС).

19 январь, КУГАРНЯ

7 канал. 6.30—120 минут. 8.35—«Дубровский». Худ. телефильм. 4 серий. 9.40 — «Сибирь» ансамбльын концертше. 10.10—Док. фильм-влак. 10.40—Латкуд ияш марте да тылеч кугурак-влаклан. 11.25—Айдеме институт. 12.30—Жап. 15.30—«Я вернусь». Док. фильм. 16.10—Калык сем. 16.25 — Революций площадь, 2-шо пӧрт. 17.10—Весела старт. 17.55—Властьым — Совет-влаклан. 18.25—Коллаж. 18.30—Жап. 19.00—«Озоновая дыра». Док. телефильм. 19.45—Поэзий йоҥга. 19.55 —«Дубровский». Худ. телефильм. 4 серий. 21.00—Жап. 21.30—Тиде лийын, лийын... 21.55—«Взгляд». 23.45 — Увер. 0.00—С. Рахманинов. «Всенощная».

12 канал. 8.00—Гимнастика. 8.15—Научно-популярный фильм. 8.35, 9.35—Музыка. 7 класс. 9.05—Английский йылме. 1 ий. 10.05 — Английский йылме. 2 ий. 10.35, 11.35—Географий. 6 класс. 11.05 — Английский йылме дене док. фильм. 12.05 —«Цвет граната». Худ. фильм. 13.40—Музыкальный программа. Сергей ден Николай Радченкомыт участвоватлат. 14.00—«Монета». Худ. телефильм. 17.00—«Сахалинский дневник». 2 ужаш. 17.55 — Мультфильм. 18.30 — Жап. 19.00—Марий эл. 19.20 — «Мутым йодам». Марий АССР Верховный Совет калык депутатыш кандидат-влак дене вашлиймаш. 20.00 —Хоккей дене СССР-ын чемпионатше. «Спартак»—«Динамо» (Москва). 21.15 —Кугыеҥлан мультфильм. 21.30 —Тӱня да экологий. 23.30—Режиссер В. Виноградовын фильмже-влак. «Я возвращаю ваш портрет».

10 канал. 19.00 — Спорт чылалан. 19.15—Хоккей дене СССР-ын чемпионатше. «Спартак»—«Динамо» (Москва). Перерывыште (19.50)—Сайын малыза, йоча-влак.

20 январь, ШУМАТКЕЧЕ

7 канал. 6.30—120 минут. 8.35—Авам, ачам да мый. 9.05—Мӧҥгысӧ академий. 9.35—Талукын ужашыже. Январь. 10.35—«Пейзаж на фоне стены». Док. фильм. 10.55—Палыме, но ӧрыктарыше. 11.55—«Сладки мне родные звуки». 12.25—«Третий звонок». Документально-публицистический фильм. 13.35—Сеҥыше-влак. 14.45—Концерт. 15.25—Л. Быковын фильмже да рольжо-влак. «Максим Перепелица». 16.55 Мультфильм. 17.25—«Шонанпыл» фестиваль. ФРГ. 18.00 —Тӱнямбалсе панорама. 18.45—Г. Свиридов. «Маленький триптих». 18.55 — «Джинджер и Фред». Худ. фильм. 21.00—Жап. 21.30—Музыка эфирыште (У ий годсо программа угыч ончыкталтеш).

12 канал. 8.00—Гимнастика. 8.15—«Волги дно золотое». Док. телефильм. 8.45—Фестивальын урокшо. 9.25—«Щит и меч». Худ. фильм. 1 да 2 фильм. 12.30—Прогресс. Информаций. Реклама. 13.00—НБА-се профессионал-влак коклаште США-н баскетбол дене чемпионатше. 14.00—«Испытание правдой». Док. телефильм. 14.30 —«Эфирыште — Совет Россий» видеоканал. 17.00—Министрын театральный дебютшо. «Тартюф» спектаклын премьерыж нерген. 18.00 — Руш йылме. 18.30—Телеэкспресс». 18.40—МАССР-лан 70 ий темме вашеш. «Марий кундем». Медведево район. 20.00—Сайын малыза, йоча-влак. 20.15—«Под знаком «Пи». 2 да 3 ужаш. 22.45—Горнолыжный спорт. Тӱнян кубокшо. Пӧръеҥ-влак. 23.30 —«Ночной сеанс». Киноконцерт. 0.15—«Человек с ордером на квартиру». Худ. фильм.

10 канал. 18.30—Жап. 19.00—Художник-влак нерген каласкалена. А. Харитонов. 20.00—Сайын малыза, йоча-влак.

21 январь, РУШАРНЯ

7 канал. 8.00—Спорт чылалан. 8.15—Симфонический оркестр шокта. 8.40—«Спортлото» тираж. 9.00—«Эрдене эрак». Йоча-влаклан. 10.00—Отечествылан служитлымаште. 11.00—«Акцент». Авторский муро. 11.30—Тӱня йыр. 12.30—Тазалык. 13.15—Педагогика чылалан. 14.15—«Привет с фронта». Худ. телефильм. 15.35 — Мультфильм. 15.45—«Ялысе илышын» панорамыже. 17.00 — М. Горький. «В. И. Ленин». 18.00—Йочалан фильм. Полет с космонавтом». 19.20—«Горестный январь двадцать четвертого». Док. телефильм. 20.30—Концерт. 21.00—7 кече. 22.00—«Чайковскийын чыла симфонийже». 1 №-ан симфоний.

12 канал. 8.00—Зарядкыш шогал. 8.20—Алтайский телестудийын программыже. 9.20—Сибирь нерген киножурнал. 9.30—СССР-ын калык артистше И. Ойстрах шокта. 10.00—«Щит и меч». Худ. фильм. 3 да 4 фильм. 12.30 — «В. А. Моцарт. «Реквием». 13.30—«Мамонтовы травы». Док. телефильм. 14.00—Студийыште — К. Караев лӱмеш Азербайджанский государственный камерный оркестр. 14.30—«Эфирыште—Совет Россий» видеоканал. 17.00—Тӱнямбал программа. 18.00—Хоккей дене СССР-ын чемпионатше. «Динамо» (Рига)—«Химик». Перерывыште (19.20) — Сайын малыза, йоча-влак. 20.15 — Горнолыжный спорт. Тӱнян кубокшо. Пӧръеҥ-влак. 21.00 —7 кече. 22.00—«Подданные революции». Худ. фильм.

ЙОШКАР-ОЛА ОЙЛА

15 январь, ШОЧМО

6.30—Программа, игече. 6.33—Поро эр, Марий эл! Марий АССР Верховный Совет калык депутатыш кандидат-влак дене вашлиймаш. Вияш линий. Телефон 5-36-33. 7.30 —Актуальный микрофон. 7.45—Марий композитор-влакын инструментальный пьесышт. 8.25—Поро эр, Марий эл! Верысе Совет депутатыш кандидат-влак дене вашлиймаш. Вияш линий. Телефон 5-36-33. 8.45 — «Изеҥер». Йоча садыш коштшо икшыве-влаклан сылнымут передача. 18.00—Увер. 18.10—«Ал сескем». Пионер-влаклан радиогазет. 18.30—Увер.

16 январь, КУШКЫЖМО

6.30—Программа, игече. 6.32—Поро эр, Марий эл! Эфирыште—«Ужара» радиостанций. Телефон 5-53-81. 7.30—Поро эр, Марий эл! Эфирыште — увер. 8,25—Н. Егоровын мутшылан возымо муро-влак. 8.55—Увертарымаш. 18.00—Увер. 18.10 —«Звенигововысо трассылаште». Спортивный передача. 18.30—Увер.

17 январь, ВУРГЕЧЕ

6.30—Программа, игече. 6.32—Поро эр, Марий эл! Эфирыште—Столицын илышыже. 7.30—Поро эр, Марий эл! Эфирыште—увер. 8.25—Г. Сапаев. Виолончель ден фортепианолан соната. 18.00 —Увер. 18.10—Серыш-влак каласкалат. 18.30—Увер.

18 январь, ИЗАРНЯ

6.30—Программа, игече. 6.32—Поро эр, Марий эл! Эфирыште—«Ужара» радиостанций. 7.30—Поро эр, Марий эл! Эфирыште — увер. 8.25—Марий спектакльла гыч муро ден музыка. 18.00 — Увер. 18.10—Правовой шинчымаш радиошкол. 18.30 — Увер. 19.45—«Ритм». Промышленность, строительство да транспорт пашаеҥ-влаклан программа. Вияш линий. Телефон 5-36-33. 20.25 — Баянлан вариаций-влак. 20.40 — Увертарымаш.

19 январь, КУГАРНЯ

6.30—Программа. игече. 6.32—Поро эр. Марий эл! РСФСР калык депутатыш кандидат-влак дене вашлиймаш. Вияш линий. Телефон 5-36-33. 7.30—РСФСР калык депутатыш кандидат-влак дене вашлиймаш. 8.25—В. Крылов. «Лийже тынысмландывалне». Радиокомпозиций. 18.00—Увер. 18.10 — Кастенысе радиоканал. 19.45 —Композитор А. Яшмолкиным произведенийже-влак. 20.25—Увертарымаш.

20 январь, ШУМАТКЕЧЕ

6.30—Программа, игече. 6.32—Поро эл, Марий эл! Эфирыште—«Ужара» радиостанций. Вияш линий. Телефон 5-53-81. 7.30—Поро эр, Марий эл! Эфирыште—увер: шуматкече гыч шуматкече марте. 15.15 — «Мнений» программа. 15.45—«Марла мутланаш тунемына» радиошкол. 17.15—«Рвезылык». Самырык-влаклан передача. 17.55—Увертарымаш.

21 январь, РУШАРНЯ

7.30—Программа, игече. 7.32—Ленин да партий нерген муро-влак. 17.15—Поро кас. 17.55—«Тыланда тыланена...». Радиом колыштшо-влакын йодмышт почеш ямдылыме музыкальный программа. 18.35—Увертарымаш.

Муралтена мо вара?..

КАЛЫК творчествын кумшо всесоюзный фестивальышкыже республикысе калык образований пашаен-влакат ушненыт. Художественный самодеятельностьын танже-влак шке мастарлыкыштым ончыч районлаште, вара зонылаште эртыше смотрлаште ончыктеныт.

Смотрын заключительный концертше Йошкар-Олаште, В. И. Ленин лўмеш культура дворецыште лийын. Искусство пайремыште У Торъял да Куженер, Морко да Оршанка, Килемар да Юрино район-ла, Йошкар-Ола, Волжск да Козьмодемьянск олала гыч толшо хор, мурышо да куштышо ансамбль-влак, тыгак шкет мурышо-влак таҥасеныт. Нуно зритель-влакым ныжыл муро, мыскара такмак, тавалтен колташ таратыше куштымаш дене жуандареныт.

Концерт деч вара оргкомитет смотрым иктешлен. Калык образований пашаен-влак профсоюз обкомын тўҥ призше дене У Торъял, Коркатово да Йывансола школ-влакын коллективышт палемдалтыныт.

СНИМКЫЛАШТЕ: Звенигово оласе 2-шо №-ан школын директоржо Н. И. Новоксонов муро дене куандара; У Торъял гыч туныктышо-влак куштат.

И. РЕЧКИНЫН фотожо.

КАНЫШ КЕЧЫН

Йошкар-Олаште тыгай мероприятий-влак эртаралтыт

В. И. Ленин лўмеш культура дворец. 13 январь. 19 шагат—кумло ийым эрталтыше-влаклан каныме кас. 14 шагат да 15 шагатат 20 минут—эмлыме массаж студийыште занятий. 14 январь. 9 шагат—«Филателист» клубын занятийже. 10 шагатат 30 минут—«Колокольчик» йоча студий. 12 шагат—филофонист-влакын клубышто занятий. 17 шагат—мöҥгысö медшўжар студий. 19 шагат — нылле ийым эрталтыше-влаклан каныме кас.

Сеҥымашын XXX идалыкше лўмеш культура дворец. 13 январь. 14 шагат — еш клубышто «Самырык-влакым воспитатлаш полшымо психологий» дискуссионный трибуна. 14 да 17 шагат—«Желание» клубын черетан занятийже. 16 шагат—У ий огонек. 18 да 20 шагатыште кумылан-влакым спортклуб ўжеш. 14 январь. 10 шагат — «Теремок» игротекыште театрализоватлыме представлений. 10 шагатат 30 минут—литературно - музыкальный унагудышто «Кызытсе эстрадный искусство» музыкально-тематический кас. 10 шагатат 30 минут—«Солнышко» йоча клубышто занятий. 12, 14 да 16 шагатыште кумылан-влакым спортклуб ўжеш. 18 шагат — дискотека. Гиде жапыштак—марий кас.

М. И. Калинин лўмеш культура да техника дворец. 13 январь. 12 шагат—«Звездочка» клубын занятийже. 18 шагат—дискотека. 14 январь. 17 шагат—гармоньым йöратыше-влакын вашлиймаш касышт. 14 шагат гыч 17 шагат марте компьютер класс пашам ышта.

Ф. Э. Дзержинский лўмеш культура пöрт. 13 да 14 январь. 18 шагат—дискотека.

Офицер пöрт. 13 январь. 12 шагат—«Ийготыш шудымо йоча да закон» клубын заседанийже. 14 январь. 10 шагат—«?» политический шонымаш савыртыште КПСС-ын внешний экономический стратегийже» тема дене лекций. 11 шагат—шахмат турнир.

СПОРТИВНЫЙ МЕРОПРИЯТИЙ

«Дружба» стадион. 13—14 январь. Коньки дене тўшкан мунчалтымаш. 10 шагат. 13 январь. Хоккей дене Марий АССР-ын да профсоюз ВДФСО областной советын чемпионатышт: «Дружба» (Йошкар-Ола) — «Химик» (Марий Турек). 12 шагат.

«Строитель» стадион. 13—14 январь. Футбол дене «Подснежник» приз верч Йошкар-Олан телымсе первенствыже. Шуматкече (икымше группа): «Старт» — ДСК, «Дружба» — «Строитель», «Буревестник-2» — «Темп», «Салют»—«Буревестник-1»; рушарнян: ДЮСШ—«Салют» «Строитель» — «Темп», «Буревестник-2» — ДСК, «Дружба»—«Буревестник-1». Черетан тур 9 шагатыште тўҥалеш.

«Электрон» стадион. 13—14 январь. Футбол дене «Подснежник» приз верч Йошкар-Олан телымсе первенствыже. Шуматкече (кокымшо да кумшо группа-влак): «Спартак»—«Волна», ДОЗ—«Медик», «Труд»—«Молодость», МПИ — «Колос»; рушарнян: «Локомотив» — «Автомобилист», «Учитель»—«Балтика», «Торпедо»—«Заря», «Мотор» — «Динамо». Черетан тур 9 шагатыште тўҥалеш.

Марий политехнический институтын шахмат клубшо. 13 январь. Пöръеҥ-влак коклаште шахмат дене Йошкар-Олан первенствыже. 18 шагат.

ПИСАТЕЛЬ ДА ХУДОЖНИК

ТИДЕ эше сар деч ончычак лийын. Ик кеҥеж кечын Кузьма изам шемалгырак чурийян иктаж коло вич-коло куд ияшрак йыгытым уналыкеш конден пуртыш.

— Теве, шольым, палыме лий, — мане, — тиде чўчў — Аптулай Пасет... Писатель...

Уна мыйын кидым чот кормыжтыш, шыман шыргыжале, лўмем йодо. Вашештышемла, ушештарен колтышым: «А-а, тиде вет «Ленин корно» газетыште ойлымаш-влакым серкалыше чўчў!..»

Изай тыгодым ешарыш:

— Тудо эше художник... Сўретлымыжым ужмет шуэш?

Мый «шуэш» манмыла, вуем савалтышым. Изам тетрадьым, карандашым луктын, ўстембак конден пыштыш.

— А мо вара, тöчен ончаш лиеш, — ыштале Аптулай Пасет. Тетрадьым почо, кельыштарен пыштыш, сўретлаш пиже. Карандаш кидыштыже модеш веле! Теве ончем: чодыра лук ош кагаз ўмбалне койын рашемеш, йомакысе семын, кушкын шогалеш.

Вара чўчў армий илыш гыч тўрлö огайым сўретлаш пиже. Мый шўм вургыж эскерем. Теве ынде вес темым кусна. Ужам: чуякарак онгым удырал шындыш, вара тиде онгым эркын, эркын айдеме вуйыш савыраш тўҥале. Карандаш йымалне койын Ленинын чурийже палдырна. Теве ынде агытырак шинчаш дене порын, шыман ончалалын, мыланем шыргыжале. Мыят вашешыже шыргыжалде шым чыте.

— Палет, кö?—лыжган йодо мый дечем сўретын авторжо.

— Ленин, — урокым сайын палыше йоча семын, вик луктын каласышым мый.

— Молодец! — ыштале Аптулай Пасет, мыйым вўчкалтен нале...

Тыге мый уста писатель да художник дене палыме лийым.

Кузьма изам кумлымшо ийла мучаште—ныллымше ийла тўҥалтыште Калтаса районышто лекше «Ленин корно» газетыште чўчкыдынак печатлалтеш ыле. Почеламутшо-влакат шуэн огыл лектеденыт. Вот тушто, редакцийыште, нуно эре вашлиеденыт. Да ик гана изам Аптулай Пасетым унала ўжын конден.

Война нунын илыш корныштым тўрлö могырыш намиен савыралын. Кузьма Ижболдин Харьков кундемым аралымаште ик тале бойышто, уке лийын. Поэт корныжо тушан, жап шуде, кўрылтын. Аптулай Пасет, фронт гыч пöртылмекыже, ятыр повестьым, ойлымашым серен шуктен.

Аптулай Пасет (Аптулаев Пасет Аптулаевич) 1913 ийыште Башкир АССР, Калтаса район, Шоръял кресаньык ешеш шочын. Коло визымше ийыште Киябак школышто тунеммыж годым латкок ияш Пасетын первый почеламутшо газетеш печатлалт лектын. Тидын деч вара тудо тўрлö газетлашке ял илыш нерген тыгыде заметка-влакым серкалаш тўҥалын.

Самырык возышын кушкаш тыршымыжым ужын, 1931 ийыште Пасетым Йошкар-Олашке, ялкор-влакын кум тылзаш курсышко колтат. Тиде курс деч вара тудо Мароблиздатыште выпускающийлан ышта. 1932 ийыште Аптулаев газет пашашке ушна. «Марий коммуна» газет редакцийыште, варажым «Ленин корнышто» ышта, шкенжын первый очерк да ойлымашыже-влакым печатла.

Самырык, илышым сайынрак палаш тыршыше еҥ, шке кундемыште илен от турко. Москвашке, метром чоҥымашке кая. Столицыштак «Серп и молот» заводышто ышта. Икмагаш, илыш-саманын эн «куатле» тургымыштыжо лияш, шкем ончыкташ тырша. Кумло кудымшо ийыште армийыш огыт нал ыле гын, кö пала, Аптулай Пасетын илыш корныжо кувекыла лупшалтеш ыле?

Кумло шымше ийыште армий гыч пöртылмеке, тудо Озаҥ оласе художественный училищыште тунемеш. Тудым пытарымеке, Башкино системыште художник-рекламистлан ышта. Тыгодымак сылнымут пашаште шкенжым шуара. Армийыште служитлыме годсо пагыт тудлан чапле илыш материалым пуэн. Тыге авторын «Куриев Шамрай», «Олма орол» ойлымашыже да моло произведенийже савыкталтыт.

Война деч вара Аптулай Пасет шочмо ялыштыже ила. Тиде ийлаште тудын у чапле произведенийже-влак шочыт. Тиде «Волшебный шовыч» повесть, «Кумылангмаш», «Курсант» да моло ойлымаш-влак. Ты пагытыштак автор ик эн сай произведенийжым — «Изи вўдет йогалеш» йоча повестьым кушкын толшо тукымлан пöлекла. Шуко произведенийже книгаш лектын огыл, а газетлаште, «Марий альманах», «Ончыко» журналлаште гына савыкталтын. Тышечын ой лектеш: можыч, писательын эн сай произведенийже-влакым посна книгаш чумырен лукташ лиеш ыле? Адакшым вашке тудын юбилейже лишемеш. 1993 ийыште Аптулай Пасетын шочмыжлан 80 ий темеш.

Тиде паша эше теве молан ышталтшаш. Редакторшамычын «чот тыршымыштлан» кöра Йошкар-Олаште лукмо произведенийже-влакын эрвел марий сынышт йöршын йомын. А вет автор шке вел калыкшын илышыжым сўретлен. Тиде вел марий-влакын кöргö сынаштым, йылме ойыртемжым произведенийлаште сöралын ончыкташ тыршен. Но эртыше жап эрвел писатель-влакын серымыштым локтылын. Теве ик примерым гына ончыктем. «Изи вўдет йогалеш» повестьын первый абзацше тыгерак йонга: «Тиде тыге лие. Кеҥежым мом ыштымына нерген возен пуаш школышто йодыч. Йолташем-влак тегыт заводым ачалымына нерген возаш мыланем шўдышт. Мый, жапым шуйкалыде, содор возаш пижым да ик арня гыч возымемым школысо литературный кружокышто лудын пуышым». Умбакыжат эре «возаш», «лудаш» мут-влак лудшылан тушкалтыт. А вет писатель нигузе «сераш», «окаш» гай мутым кучылтде кертын огыл. Тудо эрвел марий йоча-влак нерген серен. Но редактор чыла тыгай «кўлдымö» шомак-влакым луктын кудалтен. Тыге повестьын эрвел сынже, сылнылык вийже палынак иземын. Садлан, чыла произведенийжым рукописьысе йылмым пöртылтен, савыктыман.

В. ИЖБОЛДИН.

Кўчыкын тўрлö нерген

США-ште мыняр еҥ ила?

ВАШИНГТОН. 1990 ий тўҥалтышлан США-ште 249,1 миллион еҥ лийын. Торговля министерствысе перепись бюрон данныйже почеш, 1980 ий годсек эльыште калык 10,2 процентлан, але 23,1 миллион еҥлан, ешаралтын.

Демограф-влакын ончылгоч шотлымышт почеш, тений США-ште калык 2,5 миллион еҥлан шукемеш. 1956 ийыште калык эн чот — 3,1 миллион еҥлан — ешаралтын ыле.

Эн кугу эгерче

ПАРИЖ. Францийысе Бриансон олаште кок кондитер 594 килограмм нелытан эгерчым кўктеныт. Тидын йыржым висет гын, 25 метр лиеш.

Тиде кулинарный шедеврым ямдылыше-влакын шонымышт почеш, эгерчым Гиннесын рекорд книгашкыже пурташ кўлеш. Тыге ойлаш чыла негыз уло, вет тылеч ончыч эн кугулан шотлалтше эгерчым ятырлан эртен кайыме. Ончычсо рекордменын йыр кутышыжо кандаш метр лийын.

Рекордым шындышашлан 36 шагат пашам ышташ логалын. Тидын годым 185 килограмм ложашым, 1480 муным, 110 килограмм сакыр ложашым, 65 килограмм ўйым да 8 килограмм дрожжам кучылтмо. Кўктен шуктымеке, пеш кугу эгерчым тамлен ончаш кок тўжем еҥ толын.

Чемоданыште—

„Марийская правда" газет воза

«Идалыкын паша тўҥалтышыже» рубрика дене ушалтыныт верла гыч пурышо увер-влак.

Газет 836-шо №-ан Заречный территориальный избирательный округ деч РСФСР калык депутатыш кандидат-влак дене палдара.

«Король колен. Корольлан чап лийже?»— тыге лўмдалтын республикысе видеосалон-влакын пўрымашышт нерген журналист Т. Костанован статьяже.

Медведево районысо тунныктышо-влакын январьысе погынымашышт нерген увертарыме.

УВЕРТАРЕНА. ПАЛДАРЕНА

ОНЧЫЗА

7 канал. 6.30— 120 минут. 8.35 — «Житие Дон Кихота и Санчо». Худ. телефильм. Кокымшо фильм. 5 серий. 9.45 — Латкуд ияш марте да тылеч кугырак-влаклан. 10.30 — «Лицом к стране». 11.30 — Фестиваль, конкурс, концерт. 12.30 — Жап. 15.30 — Док. фильм. 15.55 — «Ретро». Илалше еҥ-влаклан передача. 16.55 — «Раамышлян о Чайковском». 18.25— ... Осып. «Эр ўжара» повесть гыч ужаш. 18.00 — Увер. 18.10 — Кастенысе радиоканал. 19.45 — О. Герасимов. Марий камерный да симфонический музыка. 7-ше передача. 20.25—Увертарымаш.

ТЕАТР

РЕСПУБЛИКАНСКИЙ руш драмтеатр

«В открытом море»—19.

МАРГОСФИЛАРМОНИЙ

СОВЕТСКИЙ поселко. Райисполкомын культура отделже вонтене «Кубанец» миен шогале. Руль воктене водитель И. А. Просвиряков мемнам шыргыжалын вашлие. Автобус салонышто баян ныжыл марий семым луктеш. Уста музыкант Евгений Веденькинын кид парняже модеш веле.

— Шочмыжо У Торъял кундем гыч, Какшамбал ял гыч улам, — мане тудо. — Ильинкыла икам-влак Зоя, Валя, Майя шўжарем мурыш... [illegible]

ыштыме годым вашлийына. Илыш йолташем Йошкар-Оласе культура училищысе хореографический отделенийым тунем лектын. Кызыт контынат Советский районысо культура фронтышто тыршена.

Мутланена, тидын годымак самырык ўдырамашвлакын ныжыл йўкышт йонгалтеш. Нуно Иван Ласточкинын возымо мурыкым шергылтарат.

Пелемиан авторжат шинча. ...

птат. Комплексыштына Ф. Ф. Филиппова, А. И. Рябчиков, Е. П. Эскаева, А. М. Пекешина да молат кумылын пашам ыштат. Нунын ончыко автоклубын художественный самодеятельность коллективше, самодеятельный композитор Иван Ласточкин, тудын мурыжылан мутым возышо поэт Юрий Галютин лектыт.

Культармеец-влак И. Н. Ласточкинын мурыжо-влакым шергылтарат. Баянист...

Шўмжымат огына кудалте

ОЗА ВАТЫЛАН

А кўчымö пареҥге шўм чайникысе йошкыным эрыкташ полша. Тудым шагат парей шолтымек, атысе иўэмалтше йошкын лончо тöргалтеш, чайник ... [illegible]

шиже. Мый шӱм вургыж эскерем. Теве ынде вес темыш кусна. Ужам: чулкарак оҥгым удырал шындыш, вара тиде оҥгым эркын, эркын айдеме вуйыш савыраш тӱҥале. Карандаш йымалне койын Ленинын чурийже палдырна. Теве ынде аҥысыррак шинчаж дене порын,

аралымаште. Ик тале ...ышто, уке лийын. Поэт корнышто, уке лийын. Поэт корныжо тушан, жап шуде, кӱрылтын. Аптулай Пасет, фронт гыч пӧртылмекыже, ятыр повестьым, ойлымашым серен шуктен.

Аптулай Пасет (Аптулаев Пасет Аптулаевич) 1913 ийыште Башкир АССР, Калта-

«Серп и молот» заводышто ышта. Икманаш, илыш-саманын эн «куатле» тургымыштыжо лияш, шкем оҥчыкташ тырша. Кумло кудымшо ийыште армийыш огыт нал ыле гын, кӧ пала, Аптулай Пасетын илыш корныжо кувекыла лупшалтеш ыле?

ште гына савыкталтын. Тышечын ой лектеш: можыч, писательын эн сай произведенийже-влакым посна книгаш чумырен лукташ лиеш ыле? Адакшым вашке тудын юбилейже лишемеш. 1993 ийыште Аптулай Пасетын шочмыжлан 80 ий темеш.

шомак-влакым луктын кудалтен. Тыге повестьын эрвел сынже, сылнылык вийже палынак иземын. Садлан, чыла произведенийжым рукописьысе йылмым пӧртылтен, савыктыман.

В. ИЖБОЛДИН.

деврым ямдылыше-влакын шонымышт почеш, эгерчым Гиннесын рекорд книгашкыже пурташ кӱлеш. Тыге ойлаш чыла негыз уло, вет тылеч ончыч эн кугулан шотлалтше эгерчым ятырлан эртен кайыме. Ончычсо рекордсменын йыр кутышыжо кандаш метр лийын.

Рекордым шындышашлан 36 шагат пашам ышташ логалын. Тидын годым 185 килограмм ложашым, 1480 муным, 110 килограмм сакыр ложашым, 65 килограмм ӱйым да 8 килограмм дрожам кучылтмо. Кӱктен шуктымеке, пеш кугу эгерчым тамлен ончаш кок тӱжем еҥ толын.

избирательный округ деч РСФСР калык депутатыш кандидат-влак дене палдара.

Г. Костановын статьяже. Медведево районысо туныктышо-влакын январьысе погынымашышт нерген увертарыме.

Культура илыш

Комплексыште муро йонга

СОВЕТСКИЙ поселко. Райисполкомын культура отделже воктеке «Кубанец» миен шогале. Руль воктене водитель И. А. Просвирлков мемнам шыргыжалын вашлие. Автобус салонышто баян ныжыл марий семым луктеш. Уста музыкант Евгений Веденькинын кид парняже модеш веле.

— Шочынжо У Торъял кундем гыч, Какшамбал ял гыч улам, — мане тудо. — Ешыштына акам-влак Зоя ден Валя, Майя шӱжарем мураш-кушташ пеш мастар улыт. Шукерте огыл еш ансамбль дене Кузнечыш миен коштынна.

ыштыме годым вашлийынна. Илыш йолташем Йошкар-Оласе культура училищысе хореографический отделенийым тунем лектын. Кызыт коктынат Советский районысо культура фронтышто тыршена.

Мутланена, тидын годымак самырык ӱдырамашвлакын ныжыл йӱкышт йоҥгалтеш. Нуно Иван Ласточкинын возымо мурыжвлакым шергылтарат.

Пеленнак авторжат шинча.

— Ме Юрий Галютин дене коктын латкок мурым возенна, — ойла тудо.

Теве автобусна Роҥго

— Евгений Федорович, мый икана телевизорышто шкендан шонен лукмо мурым гитара дене шоктен мурымыдам колынам ыле, — йодде шым чыте.

— Да-а, тыгай язык лийын, — шоктыш тудо. — Ала-кузе икана телевизионщик-влак мемнан концертыш логалыныт да кинопленкышкышт возен налыныт. У сем шкеак шочеш. Теве тыге шочмо ялем, авам, йӧратымаш нерген муро-влак шоныдымын-вучыдымын нотыш возыч.

— Музыкальный образованийым кушто налында?

— Кандаш классым тунем лекмеке, музыкальный училищысе ямдылалтме отделенийыш тунемаш пурышым. Туышто композитор Юрий Евдокимов мыланем музыкым келгынрак да келгынрак умылымаште шагал огыл полшыш. Пелашем Лариса дене У Торъял культура пӧртыштӧ пашам

кундемысе «Коммунизм верч» колхозын сӧсна комплексше декат миен шуо. Палемдыме жаплан красный уголокеш тыманмеш погынен шуктыштат.

— Але икмыняр кече ончыч гына шкенан комплекснан юбилейжым палемдышна, — мане комплекс начальник А. Г. Камаев.— Коло ий теме.

Тиде жапыште кугу вашталтыш лийын. Шыл фабрика уэмын. Кызыт комплексыште вич тӱжем вуй сӧснам ончат. Государствылан тений 450 тонн сӧсна шылым колтеныт. Талукеда шым тӱжем утла сӧсна игым налыт. Ик тӱҥ авалан шотлымаште коло ныл центнер дене шыл лектеш. Тидлан кӧра гына тений 320 тӱжем теҥгеаш парышым налыныт. Комплекс коло ий утла жапыште 2,5 миллион теҥге парышым пуэн.

Сеҥгымашым еҥ-влак таптат. Комплексыштына Ф. Ф. Филиппова, А. И. Рябчиков, Е. П. Эскаева, А. М. Пекешина да молат кумылын пашам ыштат. Нунын ончыко автоклубын художественный самодеятельность коллективше, самодеятельный композитор Иван Ласточкин, тудын мурыжылан мутым возышо поэт Юрий Галютин лектыт.

Культармеец-влак И. Н. Ласточкинын мурыжо-влакым шергылтарат. Баянист да самодеятельный композитор Евгений Веденькин гитара почешат, баян почешат шке мурыжым муралтыш.

Тиде кечынак агитколлектив Кугэҥер фермыште, Роҥго кыдалаш школышто, вес кечынже Кугэҥер пеле кыдалаш школышто, Роҥго быт пӧртыштӧ лийын. Тылеч ончыч Киров лӱмеш, «Красный Октябрь», «У илыш» колхозлаш, «Советский», «Михайловский совхозлаш миен коштыныт.

Культура арня культпросветпашан энтузиастше И. Н. Ласточкинын юбилейже дене (тудлан 70 ий темын) кылдалтше творческий кас дене пытен. Тушто Марий АССР культурын заслуженный пашаеҥже, самодеятельный композитор И. Н. Ласточкинын мурыжо-влакым Михайловка ден Роҥго кыдалаш школ-влакын йоча ансамбльышт, Алексеевский ден Роҥго культура пӧрт-влакын самодеятельность коллективышт, «Юл куат» (Звенигово гыч толын) да «Роҥго памаш» фольклорно-этнографический ансамбль-влак мурены́т.

Партийный да озанлык пашаште лым лийде тыршымыжлан сарын да пашан ветеранже И. Н. Ласточкинлан КПСС Советский райкомын, райисполкомын культура отделжын, республикысе культура министерствын почетный грамотыштым кучыктымо.

Ветеран кызытат стройышто, культура отделын инспекторжылан пашам ышта.

А. ФИЛИППОВ.
Советский район.

Шӱмжымат огына кудалте

Оза ватылан канаш

СВЕЖА саскам телымат кочмо шуэш, но мемнан кундемыште тыгайжым кушто муат? Пазарыште теве кечывалвел кундем гыч кондымо лимон, мандарин да апельсин сӧралын койын кият, но акышт... Шерге гынат, йоча-влакым куандараш налына.

Мӱндыр йокма витаминлан поян, сандене тудын шӱмжымат огына кудалте. Погалтен, шокшырак верыш пыштена — вашке кошка. Кеҥежым мӧрӧ, снеге, моло компотым але вареньым шолтымашке ешараш лиеш — тамым эшеат саемда. Коштымо шӱмым, ӱш дене туржын тыгыдемдымек, печеньылык да булкылык руашыш пыштена — кӱэштме кочкышын тӱсшым сӧрастара, тамым пурта. Кечывалвел саскан шӱмжым кӱчымынек мясорубка гочат колташ лиеш, сакыр ложаш дене йӧрен, янда банкыш оптыза да юалге верыш петырен шындыза. Кӱлеш семын кеч чайлан, кеч компотлан кучылтса — сай ӱпшыжӧ да тамже кеч-кӧмат куандара. Тевыс мастар кидан оза вате налме саска дене мыняр тӱрлӧ кочкышым ыштен кертеш.

Тыгак лимон шӱмым пыштыме вӱд дене янда ате сайын мушкылтеш, йылгыжше лиеш.

Мӱндыр йокмам веле огыл, шкенанымат пайдалынрак кучылташ лиеш. Теве эрыктыме паренгым шолтымо вӱдымат луктын кышкалме ок кӱл — шӱрыш ешараш пайдале, йӱкшымекше, окрошкыланат сай.

А кӱчымӧ паренгге шӱм чайникысе йошкыным эрыкташ полша. Тудым шагат пере шолтымек, атысе кӱэмалтше йошкын лончо тӧргалтеш, чайник нерат почылтеш. Йӧным мушо оза вате яндарын мушмо паренге шӱм дене коверым, меж ткань дене ургымо пальто да костюм шӱшам йыген эрыкта.

Але яндар йошкар ушмен шӱм ӱмбак вӱдым опталына — могай чевер тӱсан лиеш, ончен йӧратет. Икмыняр кече шинчымек, лем шушо тамым налеш. Теме да йӱ веле, чоным куандара, пагарын пашажым саемда.

Але икшывылан кочкаш олман шӱмжым эрыктена. Тудым кудалтена мо? Уке, кеч-могай саскан пайдаже шӱм пелен утларак. Врач-влак олма шӱмым шолтымо вӱдым шекш дене йӧсланыше еҥлан йӱаш темлат: кӱэмалтше ошмам шулыктараш полша.

Икманаш, тӱрлӧ пакча да емыж саскан шӱмжым моштен кучылтмо годым пайдам налаш лиеш да кӱлеш. А вет шукынжо тудым мушкылтыш вӱд да шӱк-куштыра дене пырля луктын кышкат.

Тыгак шинчалтыме кияр-ын, помидорын, ковыштан лемыштым кышкалаш она вашке. Тудым шыл шӱрыш, шож шӱрашан борщыш волтымо деч ончыч ешарен ончыза — тутло тамым вигак шижыда. Окрошкынат тамжым саемда. Южо еҥ теҥгыз кол дене шолтымо шӱрым ок йӧрате, шудо таман манеш. Тушко кок-кум совыла кияр лемым ешараш гын, ты кочкышна тутло тамым налеш. Кияр лем эр шушо ковышта шӱрланат келша. Тыгай йӧн уке годым падыштыме ковыштам шӱрыш пыштат.

А. ПЕТУХОВА.

Чемоданыште — чонан «сату»

БАНГКОК. Тиде еҥын чемоданжым почын ончалаш таиландский таможенник-влакым мо таратен — раш каласаш неле. Кеч-мо гынат, столицысе аэропортышто пассажир-влакын багажыштым тергыме годым таможня пашаеҥ-влак чемоданым почын ончыкташ лач тиде самырык японец деч йодыныт.

Ончалмеке, аэропорт пашаеҥ да тыштак улшо иностранный турист-влак шинчаштланат ӱшанен огытыл: японецет 98 черепахым да вӱдыштӧ илыше кок шӱдӧ наре шыкшальым шолын нангайынеже улмаш. Каласаш кӱлеш, пӱртӱсыштӧ черепахат, шыкшалят пеш шагал кодыныт, сандене нуным «Йошкар книгаш» пуртымо.

Шолыштмым чарнат гын?

БОНН. ФРГ-се самообслуживаний магазинла гыч ийеда ик миллиард утла марке акан сатум шолып луктыт. Вес семын каласаш гын, шолышт пантаят. Тиде «черым» пытараш электроникат, детектив-влакат огыт полшо.

Ынде у йӧным шонен муыныт. Кажне сату пелен пластмасса бирка уло, тудын кӧргеш чернилан изи баллоным верандыме. Сатум оксала налме годым кассир лӱмын ыштыме сравоч дене тиде биркым коранда. А биркым шке вуя палаш тӧчымӧ годым изи баллон пудештеш да мушкын колташ лийдыме чернилам «вор» ӱмбак шыжыкта.

ТАСС.

УВЕРТАРЕНА, ПАЛДАРЕНА

ОНЧЫЗА

7 канал. 6.30— 120 минут. 8.35 — «Житие Дон Кихота и Санчо». Худ. телефильм. Кокымшо фильм. 5 серий. 9.45 — Латкуд ияш марте да тылеч кугырак-влаклан. 10.30 — «Лицом к стране». 11.30 — Фестиваль, конкурс, концерт. 12.30 — Жап. 15.30 — Док. фильм. 15.55 — «Ретро». Илалше еҥ-влаклан передача. 16.55 — «Размышляя о Чайковском». 18.25— Коллаж. 18.30 — Жап. 19.00 —Ашхабад—Москва—Минск телекӱвар. 19.50 — «Житие Дон Кихота и Санчо». Худ. телефильм. Кокымшо фильм. 5 серий. 21.00 — Жап. 21.30 — «Судьба одного изобретения». Телеочерк. 21.45 — Тиде лийын... лийын... 22.00 — Молодежный программа. 23.45 — ТСН.

12 канал. 8.00— Гимнастика. 8.15 — Научно-популярный фильм. 8.35, 9.35— Природоведений. 2 класс. 8.55, 9.55 — «Хочу все знать». Киножурнал. 9.05, 10.05 — Английский йылме. 10.35, 11.35 — Географий. 6 класс. 11.05 — Мӧҥгысӧ академий. 12.05— Исторический фильм. «Иван Грозный». 2 серий. 13.25 — Концерт. 13.55 — «Голубой лев». Телефильм. 17.00 — Мультфильм. 17.30 — Казах ССР-ысе гостелерадио. «И осилит идущий». 18.30 — Жап. 19.00 — Марий эл. 19.20 — Мутым йодам. Марий АССР Верховный Совет калык депутатыш кандидат-влак дене вашлиймаш. 20.00 — Сайын малыза, йоча-влак. 20.15 — Спорт чылалан. 20.30 — Скрипичный музыка концерт. 21.30 — «Старый новый год». Худ. телефильм. 1—2 серий.

10 канал. 19.00 — Калык сем. 19.15 — Украин ССР-ысе гостелерадио. «Предвечерье». 20.00 — Сайын малыза, йоча-влак.

КОЛЫШТСА

6.30 — Программа. 6.33 — «Пульс перестройки». 6.53 — Газет обзор. 7.30 — Увер. 7.45 — «Ший памаш» квартетын концертше. 8.25 — Сылнымут ойпого. Тыныш Осып. «Эр ӱжара» повесть гыч ужаш. 18.00 — Увер. 18.10 — [illegible] радиоканал. 19.45 — О. Герасимов. Марий камерный да симфонический музыка. 7-ше передача. 20.25—Увертарымаш.

ТЕАТР

РЕСПУБЛИКАНСКИЙ руш драмтеатр

«В открытом море»—19.

МАРГОСФИЛАРМОНИЙ (Офицер пӧртыштӧ)

«ЧЕ ПЕ концертного масштаба»—19.30.

КИНО

«РОССИЯ» кинотеатр (Кугу зал)

«Легенда о белом драконе» —10.50, 12.40 (йоча сеанс). Жикина династия»—9, 14.20, 16.20, 18.10, 21.20. «Хон Гиль Дон» (премьера)—19.50.

«РОССИЯ» кинотеатр (Изи зал)

«Любимый раджа» (1 да 2 серий) — 9.30, 14.50, 17.40, 20.20. Кужемдыме сеанс: «В цирке только женщины», «Опаленные Кандагаром» — 12.20.

«ОКТЯБРЬ» кинотеатр

«Зеленый луч» — 9. «Король скачек» — 10.30, 14.40 (йоча сеанс). «Кинг-Конг» (1 да 2 серий) — 12, 16, 21.10. Кужемдыме сеанс: «Маленькая Нина», «Утраченные грезы» — 18.40.

«РЕКОРД» кинотеатр

«Короткое замыкание» — 9, 15, 16.50. «Бесстрашный атаман»—11. «Чудесный лес» —13. «Однажды в Америке» (1 фильм, кугыеҥ-влаклан гына)—18.30. «Однажды в Америке» (II фильм, кугыеҥ-влаклан гына)—21.10.

«МИР» кинотеатр

«Однажды в Америке» (1 да 2 серий, кугыеҥ-влаклан гына) — 9, 16.40, 19.50. «Однажды в Америке» (3-шо серий, кугыеҥ-влаклан гына)— 12, 15. «Король Дроздовик» — 13.30.

КИНОЛЕКТОРИЙ

«Болезнь любви»—17, 19.

Редактор В. А. МАТЮШЕВ.

Редакцийын адресше:
424000, Йошкар-Ола, СССР Вооруженный Вийын 70-шо идалыкше урем, 20
Талукышто 300 номер лектеш.
Тираж 17 412.
Газетын индексше 52710

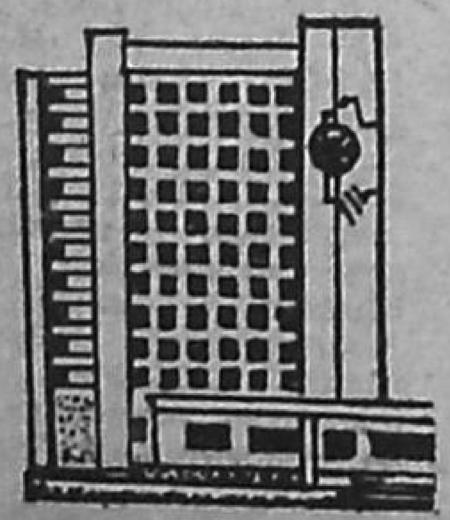

Телефон-влак:
Редактор — 5-08-40
Заместитель-влак — 5-25-36, 5-39-26
Приемный — 5-37-91
Ответственный секретарь — 5-35-73
Заместитель-влак — 5-39-36

ОТДЕЛ-ВЛАК:
Партийный илыш — 5-53-18
Идеологический — 5-54-34
Промышленность, строительство да транспорт — 5-54-89
Аграрный — 5-29-77
Совет паша да быт — 5-42-22
Культура, литература да искусство — 5-08-64

Информаций да письма — 5-39-19, 5-43-72
Кусарыше — 5-39-55.
Увертарымаш — 5-39-44

Газетын собкоржо-влак:
У Торъялыште — 9-15-19.
Моркышто — 9-16-86
Звениговышто — 9-22-83.
Оршанкыште — 2-17-38.

Марий АССР Госкомиздатын республиканский полиграфическо-редакционный объединенийже
424700, Йошкар-Ола, Комсомольский урем, 112.
Э—00216. Заказ 1033.